

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

3 / 2012

Asiaa nuorille rikoksenuhreille ja heidän kanssaan toimiville

Maahanmuuttajanuorten tukemistyö integroi yhteiskuntaan
Miten kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdellun nuoren vanhemmat
Itsepuolustustaidot tuovat itseluottamusta

RIKU-lehti ilmestyy seuraavan kerran huhtikuussa 2013.

Toimitus:

Päätoimittaja

Petra Kjällman

Toimitussihteeri

Heli Yli-Räsänen

Toimituskunnan jäsen

Jaana Koivukangas

Maatu Arkio-Lampinen

Nina Vaaranen-Valkonen

Kansikuva:

Nina Vaaranen-Valkonen

Julkaisija:

Rikosuhripäivystys (RIKU)

Läntinen Brahenkatu 2 00510 HELSINKI

puh. 040 510 6210

www.riku.fi

Kustantaja ja ilmoitushankinta:

Printmix Oy

Sulkaopku 3 00370 HELSINKI

www.printmix.fi

vaihde 020 710 9510

Taitto ja painatus:

Printmix Oy Mika Trogen

Painos: n.3500 kpl

ISSN 1455-1381

Jakelu: RIKUn toimistot ja palvelupisteet

ilmoittajat www.riku.fi (sähköinen versio)

Rikosuhripäivystys (RIKU) palvelee rikoksen uhriksi joutuneita heidän läheisiään ja rikosasiassa todistavia.

Tavoitteena on parantaa rikoksen uhrin ja rikosasian todistajan asemaa vaikuttamalla asenteisiin käytäntöihin päätöksentekoon ja lainsäädäntöön sekä tuottamalla tukipalveluita kohderyhmälle. RIKUsta saa asiantuntija-apua ja neuvontaa rikosprosessiin liittyvistä käytännön asioista sekä henkistä tukea ja ohjausta pidempi-aikaisen tuen pariin. Palvelut toteutetaan pääosin RIKUn henkilöstön ohjauksessa noin 300 koulutetun vapaaehtoisen voimin.

Rikosuhripäivystystä toteuttavat yhteistyössä Suomen Setlementtiliitto (valtakunnallinen koordinaattori) Ensi- ja turvakotien liitto Suomen Mielenterveysseura Mannerheimin Lastensuojeluliitto Suomen Pu-nainen Risti Kirkkohallitus ja Naisasialiitto Unioni. Rikosuhripäivystys on eurooppalaisen yhteistyöjärjestö Victim Support European jäsen. Pääasiallisia rahoittajia ovat Raha-automaattiyhdistys ja valtio.

- Tekstiviestipalvelu Rikumobiili 18184

• Auttava puhelin 0203 16116

• Juristin puhelinneuvonta 0203 16117

• Neuvoja verkossa: www.rikunet.fi.

• Kotisivut: www.riku.fi

• Henkilökohtaista tukea palvelupisteistä.

RIKUn yhteystiedot sivulla 34.

RIKUSSA TÄLLÄ KERTAA

Pääkirjoitus.....3

Nuorten on vaikea luottaa ammattilaisiin.....4

Valtion velvollisuuksista rikoksen uhrin oikeuksiin.....5

VÄLITÄ -kampanjan blogisatoa.....8

Iske oikein -kampanja iskee lähisuuhdeväkivaltaa vastaan.....9

Kunnian taakka.....10

Kölvi -toiminta tukee maahanmuuttajapoikia.....11

Opasnuorille rikoksen uhriksi joutuneille ilmestymässä joulukuussa 2012.....12

Ystävyys ja kulttuuri käsi kädessä.....14

Miten tukea ja auttaa seksuaalirikoksen uhrin vanhempia?.....16

Nuorten kokemuksia internetissä – laillista, laitonta vai häirintää?.....18

NUORIKU-hankkeen tarvekartoituksen tuloksia.....20

Rikollisuustilanne -vuosikatsaus.....22

Mies läheisyydessä väkivallan uhrina – pitkään vaiettu aihe.....23

Turvallinen huominen rakennetaan tänään....24

ERIT-kolumni: Uskonnon erityisyys.....25

Rahat on loppu ja tyhjä pää.....25

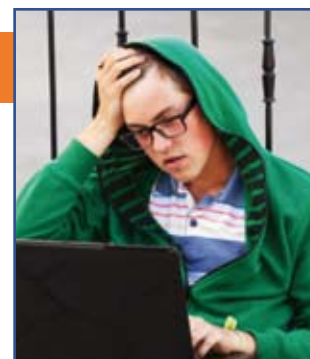
Itsepuolustustaidot tuovat itseluottamusta...27

Pojat ja miehet – unohtettu sukupuoli?.....29

Kirja-arvio.....30

Juristi vastaa.....30

Yhteystiedot.....32

Rikoksen uhrilla on oikeus tukipalveluihin

Menneestä vuodesta nousevat päällimmäisenä mieleen edelleen jatkuva talouskriisi, vanhusten huolto, nuorten syrjäytyminen, sisäisen turvallisuuden kolmas ohjelma (Sto3) ja uhridirektiivi. Mitä pitempään asiaa pohdin sitä enemmän mieleeni nousee erilaisia merkittäviä asioita. Lopetan pohtimisen ja pitäydyn näissä. Paljon on tapahtunut, ja moni asia yllämainituista on koskettanut kansalaisia henkilökohtaisesti. Miten nämä tapahtumat ovat vaikuttaneet rikoksen uhrin tukipalveluihin, onko rikoksen uhrin kannalta asioissa tapahtunut käytännössä edistystä – no eipä juuri. Edistys on pääosin vielä jäänyt puheiksi ja tavoitteiksi.

Talouskriisi vaikuttaa konkreettisesti, valtion rahat ovat tiukalla, eikä niistä riitä rikoksen uhrin tukipalvelujen vahvistamiseksi tarpeen mukaisesti, näin puolinaisista lupauksista huolimatta. Yritystä toki on ollut. Sto3:een yritettiin viimeiseen asti saada myös rahoituksen lisäystä tukipalveluihin, mutta tuloksena oli vain tehtävien lisääntyminen ja lupausta rahoituksen selvittämisestä. Se ei paljon lämmitä tässä hetkessä, jossa tukea hakevien rikoksen uhrien määrä koko ajan kasvaa. Vaikka asiakkaat lisääntyvät tukipalveluissa, näkyy niissä myös se, että kansalaiset eivät tavoita tukea tasavertaisesti. Ikäihmisten ja nuorten parempi tavoittaminen Rikosuhripäivystyksen (RIKU) palveluissa on edelleen suuri haaste. Tavoitetaanko näihin ikäryhmiin kuuluvia rikoksen uhreja juuri missään palvelussa? Tämä vaikuttaa rikostilastojen valossa olevan vastoin todellista tarvetta.

EU:ssa ollaan huolissaan rikoksen uhrin oikeuksista, turvasta ja suojelusta. EU-direktiivi rikoksen uhrien oikeuksista, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen 2001/220/YOS korvaamisesta vahvistettiin lokakuussa 2012. Direktiivissä on uutta verrattuna edeltäneeseen valtioita velvoittaneeseen puitepäättökseen se, että direktiiviin on kirjattu rikoksen uhrin oikeuksia, muun muassa oikeus käyttää uhrien tukipalveluja. Ehkä nyt vihdoinkin voidaan rikoksen uhrin tukipalveluiden parantamiseksi saada muutakin kuin puheita. Odottaa tietysti voi ja ainakin toivoa. Direktiivi on laki, joten lainkuuliaisen Suomen voisi odottaa lukevan direktiivin tarkkaan ja

> Petra Kjällman
toiminnanjohtaja
Rikosuhrapäivystys (RIKU)

korjaavan puutteet. Olen niin väsynyt ja kyllästynyt puhumaan rahasta, ja taas minä tein sen. Toisaalta, vanhaa sanontaa noudattaen: "Siitä puhe mistä puute." **R**

Menneestä vuodesta kiittäen ja parempaa tulevaa vuotta toivotellen

Petra Kjällman
päätoimittaja

Nuorten on vaikea luottaa ammattilaisiin

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja nuorten puhelin ja netti on valtakunnallinen, maksuton, suomenkielinen, kaikille alle 21-vuotiaille lapsille ja nuorille tarkoitettu auttava puhelin ja nettikirjepalvelu, jossa lapset ja nuoret voivat keskustella koulutetun vapaaehtoisen päivystäjän kanssa vuoden jokaisena päivänä. Nuorilla on myös mahdollisuus kahdenkeskisiin chat -keskusteluihin aikuisen kanssa. Kaikki yhteydenotot ovat nimettömiä ja luottamuksellisia. Päivystäjien tukena ja käytettävissä on vuoron aikana aina MLL:n työntekijä, jolle päivystäjä voi tarvittaessa myös siirtää puhelun tai viestin, jonka kokee liian haastavaksi itselleen. Suomalaiset lapset ja nuoret tuntevat palvelun hyvin, ja se on suosittu eri-ikäisten keskuudessa. Vuonna 2011 verkkokyselyyn vastanneista yli tuhannesta nuoresta yli 86 prosenttia tunsikin palvelun. Vuonna 2011 palvelussa vastaanotettiin yhteensä 38 017 yhteydenottoa.

Vakavat aiheet kuten nuorten masennus ja ahdistuneisuus, syömiseen liittyvät ongelmat, voimakkaat jännityksen tunteet tai pelot sekä itsetuhoiset ajatukset ja viiltely näkyvät erityisesti nettikirjepalvelussa ja chat-keskusteluissa, joissa kynnys kertoa isoistakin asioista on matala. Vuonna 2011 useissa vakavissa yhteydenotoissa sivuttiin kokemuksia eri alojen ammattilaisista kuten kouluterveydenhoitajista, koulukuraattoreista ja -psykologeista, sosiaalityöntekijöistä sekä psykiatrisen hoidon ammattilaisista. Yhteydenottojen perusteella nuorten on vaikea luottaa ammattilaisiin, heidän työnkuvansa jää epämiälliseksi, kohtaamiset koetaan epämiälliseksi tai ammattilaisilla ei ole riittävästi aikaa tapaamisiin ja he vaihtuvat nuoren elämässä tiuhaan.

Yhteydenottojen perusteella nuorten on vaikea luottaa ammattilaisiin, koska he eivät tiedä, minkälaiset vaitiolositoumukset ammattilaisia koskevat. Pelätessään asioidensa leviävän eteenpäin esimerkiksi kouluyhteisössä, he saattavat salata ongelmiaan. Nuoret ovat saattaneet vertailla kokemuksia tuttaviansa kanssa

NUORTEN-NETTI

esimerkiksi erilaisilla keskustelupalstoilla ja saaneet hyvin ristiriitaisia käsityksiä ammattilaisten toiminnasta ja vaitiolovelvollisuuksista. Nuoret eivät myöskään tunne eri ammattilaisten rooleja ja työnkuvia. He kertoivat esimerkiksi käyvänsä tapaamassa koulun oppilashuoltohenkilökuntaan kuuluvaa ammattilaista, mutta eivät tienneet siihen syytä tai sitä, mitä ammattilainen tekee tai miten voisi häntä auttaa. Nuoret eivät myöskään tienneet, minne olisivat kertoneet siitä, että ammattilaisen toiminta ei ole heidän mielestään ollut asianmukaista tai heitä ei oltu kohdeltu heidän toivomallaan tavalla.

Nuoret kokevat myös tilanteet ja tapauksipaikat ammattilaisten kanssa usein virallisiksi ja epämiälliksi. Nuoret kertoivat, että heiltä ei kysytty oikeita kysymyksiä tai omista asioista on vaikea puhua kasvotusten aikuisen kanssa. Jotkut nuoret kertoivat myös, että pelkkä puhuminen aiheuttaa heissä ahdistuneisuutta, minkä vuoksi he kaipaivat muita keinoja olonsa helpottamiseksi. Yhteydenottoissaan nuoret myös viestittivät, että aikuiset eivät kohtaa heitä lämpimästi. Nuoret saattoivat kokea, että heidän asiansa eivät olleet aikuisten mielestä tarpeeksi isoja ja ajattelivat, että heidän ongelmiansa mitätöitiin. Lapset ja nuoret myös viestittivät siitä, että ammattilaiset eivät aina usko heitä tai ammattilaisilla ei yksinkertaisesti ole keinoja auttaa heitä. Näin koettiin monesti erityisesti koulukiusaamisen yhteydessä. Nuoret valittivat myös katkonaisista ja liian vähäisistä tukikontakteista ammattilaisten kanssa.

Lasten ja nuorten puhelimeen ja nettiin tulleiden yhteydenottojen perusteella nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset tarvitsevat lisää erityisosaamista lapsen ja nuoren psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen hahmottamiseen sekä eri-ikäisten lasten ja nuorten kohtaamistapoihin. Kun nuori kohdataan kuin hän olisi jo aikuinen ja häneltä vaaditaan aikuismaisia vuorovaikutustaitoja ja tunteiden ana-

lysointikykyjä, ei hänen tilanteensa selkiydy, ja huolet voivat jäädä näkymättömiin. Nuorten kanssa työskentelevien aikuisten täytyisi saada koulutusta nimenomaan nuoruuden kehitysvaiheen erityisyyden ymmärtämiseen. On kehitettävä ja luotava uusia tapoja kohdata nuoret ikäisinään ja siten, että heidän kokonaiselämäntilanteensa tulee näkyviin. Esimerkiksi nuorilta voisi koulussa kysyä, miten ammattilaisten ja nuorten kohtaamisia voisi helpottaa ja millaisia tukimuotoja he toivoisivat. Näin nuoret otetaan mukaan itse pohtimaan keinoja tukea heitä sekä helpottamaan kohtaamisia aikuisten kanssa. Mukaan näitä asioita miettimään pitäisi saada myös ne nuoret, jotka eivät välttämättä muuten aktiivisesti osallistu esimerkiksi koulun yhteiseen suunnittelutoimintaan, ja jotka eivät ehkä ole vuorovaikutus- ja tunnetaidoiltaan niin taitavia. Nuoret tarvitsevat myös lisää tietoa ammattilaisten toiminnasta ja omista oikeuksistaan. Siksi nuorille pitää välittää tietoa siitä, kehen he voivat olla yhteydessä silloin, kun kohtaamisissa ammattilaisten kanssa on ollut ongelmia. Ammattilaisten on kerrottava avoimesti nuorille siitä, minkälaiset vaitiolovelvollisuudet heitä koskevat.

Nuoruus on persoonallisuuden kehityksen tärkeä vaihe, jolla on suuri merkitys psyykkiselle hyvinvoinnille tulevaisuudessa. Ongelmien varhainen havaitseminen ja oikea-aikainen tuki ovat tärkeää nuoren kehityksen turvaamiseksi. Jotta aikuisperspektiivistä tarkasteltuna pienet, mutta nuorille isot asiat tulisivat näkyviin, nuoret täytyy osata kohdata ikäisinään. Nuoria ei voi kohdata lapsina tai puoli-aikuisina, vaan omaa tärkeää kehitysvaihettaan elävinä yksilöinä, joilla ei vielä ole, eikä tarvitse olla, valmiita vuorovaikutustaitoja tai tunneilmaisun tapoja. Aikuiskeskeisessä kohtaamisessa pienten huolien ohella myös isot ongelmat saattavat jäädä näkymättömiin, koska nuorelta puuttuu luottamus sekä tarvittavat sanat kertoa omasta olostaan. Tällöin nuori jää tukea vaille vaikeassakin tilanteessa. **R**

Kirjoittaja Tatjana Pajamäki, toimii päällikkönä auttavat puhelimet ja -nettipalveluissa Mannerheimin Lastensuojeluliitossa

Valtion velvollisuuksista rikoksen uhrin oikeuksiin

Kovin hidasta on kehitys yksittäisen pienen ihmiselämän näkökulmasta. Välillä voi tuntua, että asiat eivät etene mihinkään, että niitä vaan jauhetaan ja jauhetaan. Kun katsoo asiaa laajemmasta näkökulmasta ja pidemmällä aikaperspektiivillä, niin huomaa, että kehitystä tapahtuu sittenkin.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen 2001/220/YOS korvaamisesta hyväksyttiin vuosien väennön jälkeen viimein ja lopullisesti 4.10.2012. Direktiivin saattamiselle käytäntöön on aikaa kolme vuotta. Vuonna 2015 syksyllä pitäisi Suomessakin olla tapahtunut kehitystä muun muassa rikosuhrien tukipalveluissa. Mikäli jäsenmaat, Suomi muiden mukana, olisivat panneet täytäntöön vuodelta 2001 olleen puitepäättöksen, ei direktiiviä olisi tarvittu. Ilmeisesti koska puitepäättöksen noudattamatta jättämisestä – vaikka se oli velvoittava – ei koitunut sanktioita, jäi se suurelta osin toteuttamatta. Toisaalta ilman puitepäättöstä ei varmaan olisi nyt direktiiviä, joten tämä tie oli kaiketi kuljettava.

Direktiivi on rakennettu pääosin puitepäättöksen pohjalta. Hyvä niin, sillä puitepäättökseen tehtiin jo hyvää perustavaa työtä. Joitain asioita jätettiin pois ja joitain muokattiin, jotain ehkä lisättiinkin. Yksi pois jääneistä asioista on, että direktiivi puitepäättöksestä poiketen ei sano mitään rikosasian todistajasta. Oma arvaukseni on, että sen aika koittaa vielä. Ehkä jossain vaiheessa saamme ihan erillisen direktiivin todistajan tuen ja suojelun tarpeesta. Todistaja on niin tärkeä rikosten selvittämisen ja ennalta ehkäisemisen kannalta, että tätä voimavaraa ei oikeastaan ole varaa jättää oman onnensa varaan. Toivottavasti siis perästä kuuluu.

Direktiivissä on uutta: ensimmäisen kerran määritellään rikoksen uhrin oikeuksista tukeen ja suojeluun. Tämä on uusi avaus, uusi tapa ajatella. Ennen tuntui siltä, että vain vastaajalla on oikeuksia. Oikeuksien myötä uhri nousee järjestelmässä enemmän tasavertaiseksi vastaajan kanssa. Tällä en tarkoita sitä, että mitenkään kritisaisin vastaajan oikeuksia. Yksinkertaistaen voi todeta, että puitepäättös velvoitti valtiota, nyt direktiivi antaa uhrille oikeuksia. Asia on sama, mutta nyt enemmän uhria kunnioittavassa paketissa. Valtiolla on edelleen velvollisuus, sillä on velvollisuus pitää huoli, että uhrin lainmukaiset oikeudet toteutuvat.

Direktiivin yksityiskohtaiseen sisältöön on tässä turha mennä, sen voi jokainen lukea itse. Direktiivissä on pitkäkössä tekstiosuudessa ensin perusteltu loppuosassa olevat artikkelit ja annettu samalla osviittaa siitä, miten artikkelit tulisi tulkita. Tiivistetysti direktiivi sisältää rikoksen uhrin oikeuksia, tukea ja suojelua koskevat vähimmäisvaatimukset, joita noudatetaan koko EU:n alueella. Sen toisessa luvussa on kirjattuna uhrin oikeudet, joita on kuuden artiklan verran sisältäen muun muassa oikeuden saada tietoa asiansa käsittelystä ja oikeuden käyttää tukipalveluita. Niiden jälkeen tulee määritelmää uhrien tukipalveluista saatavasta tuesta, johon kuuluu tuen ja neuvojen lisäksi tarvittaessa majoitusta ja suojelua uhrin erityistarpeet huomioiden. Kolmannessa luvussa luetellaan uhrin oikeuksia rikosoikeudellisessa menettelyssä.

Vaikka direktiivi toteutuessaan merkitsee parannusta rikoksen uhrin asemaan, niin monessa asiassa lakiin ei Suomessa tarvita muutoksia, riittää, että käytäntöihin saadaan muutoksia. Suurin muutostarve tukipalvelujen osalta on niiden laajuus eli mahdollisuus saattaa rikoksen uhri asuinpaikastaan riippumatta riittävän tasavertaiseksi tarvitsemiensa tukipalvelujen suhteen. Sitä en usko koskaan tapahtuvan, että Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa voitaisiin taata kaikille yleensäkin palveluita tasavertaisesti. Parempaan meidän kuitenkin pitää pystyä rikoksen uhrin tukipalveluissa kuin mikä tilanne on nyt.

Direktiivi on luettavissa ja printattavissa suomenkielisenä osoitteesta www.riku.fi kohdasta muuta materiaalia nimellä uhridirektiivi 2012.

Petra Kjällman
RIKUn toiminnanjohtaja

Välitä -kampanjan blogisatoa

NettiPoliisi, Verkkoterkkarit, Naisten Linja ja Rikosuhripäivystys järjesti Välitä-kampanjan Facebookissa 1.10.–5.10.2012. Kampanja sivustolle kirjoitettiin muun muassa blogeja. Alla niistä muutamia.

Pasilan moniammatillisen työryhmän esittelyn kirjoitti vanhempi konstaapeli Mikko Pennanen:

Moniammatillinen työryhmä toimii osana Ennalta estävän toiminnan toimintalinjaa yhdessä lähipoliisiryhmien, nettipoliisin ja poliisipastorin kanssa. Moniammatillisessa ryhmässä työskentelee poliisi, sosiaalityöntekijä ja psykiatrin sairaanhoitaja. Ryhmän tehtävänä on auttaa poliisin asiakkaana olevia eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä, ja ryhmä ohjaa heitä tarvittavan tuen tai jatkohoidon piiriin.

Moniammatillisen työryhmän kohderyhmät:

- Nuoret
- Perheet
- Maahanmuuttajat
- Asiakkaat, joiden turvallisuusongelminen kokonaisvaltainen ratkaisu edellyttää laaja-alaista lähestymistapaa tai moniammatillista työotetta

Käytännössä esim. lähipoliisi tai rikostutkija ohjaa rikoksilla oireilevan nuoren tai lähisuhdeväkivallan uhrin/tekijän moniammatilliselle työryhmälle. Ryhmä tapaa asiakasta yhden tai tarvittaessa useamman kerran ja kartoittaa asiakkaan elämäntilannetta sekä ohjaa tarpeen mukaan sosiaalityön, terveydenhuollon tai kolmannen sektorin palveluihin.

Lähisuhdeväkivaltatilanteita selvitetäessä poliisin tehtävä ryhmän jäsenenä on arvioida riskit väkivallan jatkumisesta ja tehdä uhrin kanssa turvasuunnitelmaa tulevien tilanteiden varalle. Myös tekijää tuetaan hakemaan apua väkivaltaiseen

käyttöön. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden lasten ja nuorten asioissa poliisi tekee lastensuojeluilmoituksen ja/tai konsultoi ryhmän sosiaalityöntekijää ja psykiatrista sairaanhoitajaa lapsen ja nuoren auttamiseksi.

Lähemmin omasta työstään kirjoitti psykiatrin sairaanhoitaja Sari Aarnipuu:

Helsingin poliisipiirissä työskentelee kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa. Kuulumme ennaltaehkäisevän toiminnan ryhmän moniammatilliseen tiimiin yhdessä neljän sosiaalityöntekijän ja kolmen poliisin kanssa. Yhtenä tavoitteistamme on lähisuhdeväkivallan ehkäisy kohtaamalla poliisin kanssa asioivia väkivaltaisesta teosta epäiltyjä, väkivallan uhreja tai esimerkiksi läheisiä, jotka tuntevat tarvitsevansa tukea tai hoitoa. Pyrkimyksenä on yhdessä löytää niitä keinoja, joilla voitaisiin välttää tapahtuman toistuminen.

Lähisuhdeväkivalta saattaa olla jo pitkään jatkunutta tai yksittäinen episodi, luonteeltaan fyysistä tai henkistä väkivaltaa. Elämää sävyttää usein synnillisuus ja häpeä ja monilla tilanteeseen tuntuu liittyvän avuttomuutta ja keinottomuutta. Erilaiset pelot ja ahdistus voivat vaikeuttaa normaalia arkea. Lapsuudessa koettu kaltoinkohtelu nousee keskustelussa usein esille, ja siten tuen tarjoaminen on väkivallan piirissä elävälle tärkeää ennaltaehkäisevää toimintaa. Avun ja tuen tarve vaihtelee suuresti, ja tärkeintä onkin pysähtyä, kuunnella, auttaa etsimään ja löytämään niitä asioita ja ihmisiä, joiden turvin vaikeassa tilanteessa pääsee eteenpäin. Jollekin riittää hetki omaa tilannetta tarkastellen, ja toinen voi tarvita tukevampaa apua ja on valmis/ halukas työskentelemään pidempään.

Psykiatrisella sairaanhoitajalla on asian tuntijuus omalla sarallaan, ja yhdessä käydään läpi eri vaihtoehtoja ja polkuja,

umpikujaltakin vaikuttavaan elämäntilanteeseen löytyy usein uusia näkökulmia. Toisinaan esille nousee tarve ja toive haakeutua ensimmäistä kertaa psykiatriseen hoitoon, joskus asiaa jäädään kypsyttelämään. Taustalla voi myös olla syystä tai toisesta keskeytyneitä hoitajaksoja, ja niiden uudelleenkäynnistymisen mielekkyyttä on mahdollista arvioida. Terveydenhuollon tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnetään tarvittaessa niin perusterveydenhuollon kuin erikoissairaanhoidonkin osalta.

NUORIKU-hankkeen suunnittelija Nina Vaaranen-Valkonen kirjoitti :

Lähisuhdeväkivallasta voi ja kannattaa kysyä rohkeasti

Moni kokee lähisuhdeväkivallasta kysymisen vaikeaksi. Kanadalaisen tutkimuksen mukaan tunnistamisen esteiksi koettiin ajan, tiedon ja koulutuksen puute sekä epämurkavuus. Kysymysten esittämiseen liittyi usein myös pelkoa yksityisyyden rikkomisesta ja mahdollisesta väärintulkinnasta. Näiden vuoksi lähisuhdeväkivallasta puhuminen koettiin hämmentävänä.

Lähisuhdeväkivallasta kysyminen koetaan ammattilaisten keskuudessa asiakkaan henkilökohtaisten rajojen yli astumiseksi. Ystävänä, sukulaisena tai läheisenä asian esiin nostaminen voi olla vieläkin vaikeampaa. Lähisuhdeväkivaltaan liittyvät häpeän kokemukset estävät sekä uhria kertomasta, että läheisiä ja ammattilaisia kysymästä väkivallasta. Usein väkivallan tunnistaminen kestää liian kauan, ja avun saanti viivästyy. Väkivallan uhri tarvitsee apua, tukea ja rohkaisua selviytyäkseen tapahtumasta tai irrottautuakseen väkivaltaisesta parisuhteesta. Väkivaltaa kokenut tarvitsee kuulluksi ja ymmärretyksi tulemista, ja hänen on saatava kertoa tapahtumasta rauhalliselle kuuntelijalle. Tukeminen ei aina edellytä erityiskoulutusta.

Miten sinä voit auttaa? Lähisuhdeväkival-

Teksti: Marja-Kirsti Eliasson

> Moniammatillinen työryhmä

lan kohteeksi joutuminen aiheuttaa usein voimakkaita syyllisyyden, häpeän, pelon ja epävarmuuden tunteita. Äkilliset merkittävät muutokset ystävän tai läheisen käyttäytymisessä tai psyykkisessä voinnissa viestivät usein ongelmista ja voimavarojen uupumisesta. Ikävistä ja vaikeista elämäntapahtumista sekä mahdollisesta lähisuhdeväkivallasta voi ja kannattaa kysyä rohkeasti. Läheisen rooli on kuunnella, tukea ja ohjata väkivallan uhriksi joutunutta palvelujen piiriin.

Mitä ammattilaisen on tärkeää muistaa?

On muistettava, että väkivaltaa kokenut pitää itseään usein osavastuullisena tapahtuneeseen. Väkivaltatapahtuman perusteellinen käsittely, konkreettinen ja yksityiskohtainen tapahtumien läpikäyminen voi auttaa väkivallan uhria ymmärtämään, että vastuu väkivallasta on sen käyttäjällä. Asianmukainen tieto luo myös turvallisuuden tunnetta, rauhoittaa ja edistää toipumista. Totuuden kohtaaminen on yksi toipumisen lähtökohdista. Ammattilaisten tulee säilyttää toivon näkökulma ja muistaa, että traumaattisen tapahtuman onnistunut läpikäynti vahvistaa mielen-terveyttä ja edesauttaa psyykkisen kestävyiden kehittymistä. Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla tulee huomioida lieväkin oireilu, sillä sen vaikutukset normaaliin kehitykseen, koulunkäyntiin ja opiskeluun ovat pääsääntöisesti kielteisiä.

Lähisuhdeväkivallan uhrien tukemisessa tulee aina korostaa väkivallan tekijän vastuuta. Mikään ongelma tai tapahtuma läheisissä suhteissa ei oikeuta väkivallan käyttöön. Yksikin lyönti on liikaa.

Jos epäilet asiakkaasi, ystäväsi tai läheisesi joutuneen väkivallan uhriksi, ole rohkea ja kysy asiasta – VÄLITÄ!

Iske oikein

-kampanja iskee lähisuhdeväkivaltaa vastaan

Helsingin katukuvassa, julkisissa liikennevälineissä ja internetissä näkyvä Iske oikein -kampanja herättelee nuoria tunnistamaan lähisuhdeväkivaltaa ja hakemaan tarvittaessa apua.

Lähisuhdeväkivaltaa esiintyy hälyttävän monessa nuorten parisuhteessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkijan **Venla Salmen** tutkimus vuodelta 2008 toi esille, että työstä joka neljäs ja pojista kolmasosa on kokenut väkivaltaa seurustelusuhteessaan. Tutkija **Sari Näreen** mukaan nuorten puheissa rakkauskäsitys on vähentynyt. Puheissa painottuvat luottamuksen puute, epävarmuus ja turvattomuus.

Tanskalaisnuorten mielestä yksi tapa ehkäistä seurusteluväkivaltaa on lisätä tietoa ja keskustelua aiheesta. Iske oikein -kampanjan ydinkohderyhmä on 15–24 -vuotiaat nuoret, ja sen viesti on, että kaikenlainen väkivalta on seurustelusuhteessa väärin.

Kampanja näkyy muun muassa metroasemilla ja raitiovaunuissa. Verkkosivulla osoitteessa www.iskeoikein.fi on katsottavissa tietoisku, jota esitettiin myös elokuvateattereissa lokakuussa kahden viikon ajan.

Iske oikein -kampanja on koonnut sekä väkivallan tekijöille että uhriksi joutuneille ja heidän läheisilleen yhteystietoja, joiden avulla he voivat saada apua. Mukana olevat järjestöt tarjoavat nuorille keskusteluapua muun muassa puhelimitse sekä netissä chatin kautta.

Kampanja on osa Helsingin kaupungin turvallisuusohjelmaa. Siinä ovat mukana Tyttöjen Talo, Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämä Nettiturvakoti, Rikosuhripäivystys, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Nuortennetti, Helsingin kaupungin kuraattorien ja psykologien ylläpitämä sivusto Toisen asteen yhteys, Miessakit ry:n Lyömätön Linja sekä Verkkoterkkari yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa.

Lisätietoja:

Jarmo Heinonen, Helsingin poliisilaitoksen komisario, puh.0718774801

Panu Varjonen, Miessakit ry:n psykoterapeutti, puh 044 7511330

Miia Pitkänen, Ensi- ja turvakotien liiton kehittämisspäällikkö, puh 040 744 6505

Marja-Kirsti Eliasson, kehittämiskonsultti, sosiaalivirasto, puh. 050 323 5359

Veli Hukkanen, poliisikoordinaattori, turvallisuus- ja valmiusyksikkö, puh. 040 128 4968

www.iskeoikein.fi

Kunnian taakka

Kunniaväkivalta nousi suuren yleisön tietoisuuteen ruotsalaisen Fadime Sahindalin kunniamurhan kautta vuonna 2002. Tätä ennen kunniaväkivalta oli pitkään vaiettu aihe, ja sen esiin nostamisen pelättiin lietsovan muukalaisvihaa ja rasismia.

Ruotsin tilanne tilastojen osalta on edelleen Suomea karumpi. Kunnian taakka -seminaarissa esitettiin, että Ruotsin maahanmuuttajataustaisista nuorista jopa 70 000 joutuu pakkoavioliiton kohteeksi, ja noin kolmasosa heistä elää perheissä, jotka sallivat kunniaväkivallan käytön. Seminaarissa painotettiin kunniaväkivaltaa kokeneiden lasten ja nuorten aseman edistämistä ja tätä kautta heidän oikeuttaan väkivallattomaan elämään. YK:n yleiskokous velvoittaa viranomaisia ehkäisemään ja selvittämään kunniaväkivaltaan liittyviä ihmisoikeusloukkauksia. Kunniaväkivalta tulee tehdä yhteiskunnassa näkyväksi, ja se tulee tunnistaa aidoksi ongelmaksi, yhdeksi perheväkivallan muodoksi. Kunniaväkivalta käynnistyy usein perheen sisäisellä konfliktilla, johon liittyy naisen vapauden rajoittamista, valvontaa ja psyykkistä painostusta. Poliisi on usein viimeinen taho, johon kunniakulttuureissa otetaan yhteyttä, ja maahanmuuttajataustaisen naisen kynnys hakea apua on erittäin korkea.

Mistä kunniaväkivalta syntyy?

Kulttuureissa on erilaisia käsityksiä eri ryhmien ja sukupuolten kunniallisuudesta. Kunniakulttuureiksi määritellään ne kulttuurit, missä kunnia on erityisen korostunut, ja toisten loukkaamista vältetään tarkasti. Kunniakulttuurin näkökulmasta kunniaväkivalta on yhteisöä puolustava toimenpide ja ratkaisu ongelmiin.

Seminaarissa tuotiin esille, että kunniaväkivallalla on monta muotoa: henkistä väkivaltaa, painostusta ja elämän rajoittamista sekä fyysistä väkivaltaa ja äärimmäisinä tekoina kunniamurhat. Kunniaväkivallan laukaisevana tekijänä on usein perheen tai suvun kunniasääntöjen rikkominen. Tämä liittyy yleensä siveyteen tai tilanteisiin, missä naisen tai miehen parisuhteen katsotaan olevan uhka yhteisön kunnialle.

Kunniaväkivalta kohdistuu useimmiten naisiin, mutta myös esimerkiksi homopojat ja -miehet voivat joutua kunniaväkivallan kohteeksi. Tällöin väkivalta ikään kuin palauttaa moraaliset säännöt. Yhteisön, suvun tai perheen tahrattu kunnia on tällöin puhdistettava ja palautettava heti kunniaa loukanneen teon jälkeen. Tämä tapahtuu yleisesti niin, että loukkaukset kostetaan välittömästi ja väkivaltaisesti. Kunniaväkivallan tekijä saa usein kollektiivisesti tukea ja apua väkivaltaiseen tekoon, ja yhteisö, suku ja perhe hyväksyvät hiljaisesti väkivallan käytön. Väkivallan tekijä tietää, mitä yhteisö häneltä odottaa, miten tavoite saavutetaan ja kantaa myös teon seuraukset.

Kunniasääntöjen rikkominen koetaan yleisesti yhteisön, suvun tai perheen kasvojen menettämisenä. Tämän vuoksi kunniaväkivallassa turmellaan usein sääntöjä rikkoneen naisen kasvot hapolla, polttamalla tai viiltelemällä. Viiltelyssä käytetään rituaalisesti usein seitsemällä jaettuina lukuja. Kunniaväkivallan äärimmäinen muoto on kunniamurha. Siinä yhteisö, suku tai perhe hyväksyy yhden jäsenensä murhaamisen kunnian säilyttämiseksi. Murhalla tekijä palauttaa kollektiivisen kunnian ja puhdistaa perheen, suvun tai yhteisön kasvot. Murhan kohteeksi valikoituu yleensä nainen, jonka katsotaan rikkoneen kunniasääntöjä.

Itsemurhaan painostaminen

Seminaarissa tuli ilmi, että Ruotsissa on raportoitu uudenlaisesta ongelmasta liittyen kunniaväkivaltaan. Ilmiöstä puhutaan nimellä *balkonflickor*. Tässä kunniamurhan muodossa yhteisön, suvun tai perheen jäsenet sulkevat naisen parvekkeelle ja tarjoavat ikään kuin kunniallisen keinon hyvittää kunniasääntöjen rikkomisen. Naisia painostetaan tai pakotetaan itsemurhiin, jolloin tekijä säästyy rangaistukselta. Ruotsista on raportoitu myös tapauksia, joissa suku tai perhe seisoo vartioimassa moottoritien molemmin puolin ja juoksuttaa kunniaa rikkonutta naista edestakaisin moottoritietä kunnes hän jää auton alle. Tämän jälkeen suvun jäsenet katoavat yön pimeään.

Kunniaväkivalta ei ole Suomessa yleinen keskustelunaihe, vaikka pelkästään Monika Naiset Liitto ry:stä kerrottiin, että he ovat tunnistaneet kunniaväkivaltaa jo noin 60 asiakastapauksessa. Kunniaväkivallan mahdollisuus tulee tiedostaa työskennellessä maahanmuuttajataustaisten yhteisön jäsenten parissa.

Suomessa toimii KITKE-hanke haitallisten perinteiden aiheuttamien ihmisoikeusloukkauksien, konfliktien ja kunniaväkivallan ennaltaehkäisyyn. **R**

Kunnian taakka -seminaari järjestettiin Helsingin Hansaassa 3.9. 2012. Noin 150 ammattilaisen joukko kokoontui kuuntelemaan ja keskustelemaan. Alustajina toimivat Sirpa Rautio Ihmisoikeuskeskuksen johtaja, Pia Holm Poliisihallituksesta, Juno Blom Östergötlandin lääninhallituksen kunniaväkivallan vastaisesta yksiköstä ja Mikael Kurkiala Uppsalan yliopistosta. Kommenttipuheenvuorosta vastasivat Anastasija Kamali Monika-Naiset liitto ry:stä, Konstantinos Tassopoulos Lyömätön Linja Espoosta ja Rebwar Karimi Ihmisoikeusliitosta.

Teksti: Mervi Suonpää

Kölvi-toiminta tukee maahanmuuttajapoikia

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus aikuisen huolenpitoon, ohjaukseen ja hoivaan. Oma-laatuisuuden oivaltamisen ja terveen itsetunnon perustana on arvostus ja hyväksyntä ainutkertaisena yksilönä. Setlementtitoiminta korostaa sosiaalista vastuuta eheän kasvun turvaamiseksi, luo mahdollisuuksia yhteisöllisyyden kehittämiseksi ja sukupolvien väliselle vuorovaikutukselle eri toimijoiden kautta. Setlementtiliitolla on kahdeksan lapsi- ja nuorisotyön piirijärjestöä, joiden jäsenenä toimii 36 lapsi- ja nuorisotyön järjestöä. Yhtenä näistä toimii jo kymmenettä vuotta Tampereella Setlementtinuorten Hämeen piiri ry:n huomas- sa maahanmuuttajapoikatyön yksikkö, Kölvi-toiminta. Kölvi tarkoittaa tampere- laisittain poikaa.

Kölvi aloitti toimintansa vuonna 2002. Toimintaa lähdeittiin kehittämään paikallisen yhteisön tarpeesta, kun vasta maahan tulleiden maahanmuuttajapoi- kien mielisissä olivat kauhukuvat jalkapal- lon peluusta umpihangessa. Pallometodi oli syntynyt, jonka varaan alettiin edelleen rakentaa Kölvi-toiminnan ennaltaehkäise- vää erityisnuorisotyön rakennetta pitäen mielessä lapsen oikeudet ohjaukseen ja huolenpitoon.

Nyt kymmenen vuotta myöhemmin pal- lometodin ympärille on muotoutunut en- naltaehkäiseviä pluspalveluita sisältävä malli, jonka toiminta käytännössä tarkoi- ttaa harraste- ja virkistystoiminnan yhdis- tämistä erilaisiin tukimuotoihin. Toiminta tavoittaa tamperelaisia maahanmuuttaja- taustaisia nuoria hyvin; vuosittaiset kävijä- määrämme ovat jo vuosia olleet 150–200 poikaa. Tavoitteena on tukea murrosikäi- sinä Suomeen muuttaneita maahanmuut- tajataustaisia poikia kotoutumisen alku- taipaleella sekä katkaista jo pidempään täällä asuneiden maahanmuuttajanuo- ren erilaisia syrjäytymiskierteitä. Kölvi- toiminnan työssä nivoutuu yhteen siis kaksi melkoista kokonaisuutta: murrosiän tuomat haasteet ja sopeutuminen uuteen kulttuuri- ja kieliympäristöön.

Kuljetaan rinnalla ja autetaan mäessä

Arkipäivät Kölvissä pitävät sisällään me- noa ja meininkiä, iloa ja ärsytystä, hiljai- suutta ja hurjintakin eloa. Arjessamme on käsin kosketeltavissa ne sädehtivät het- ket, jolloin lapsuus sysää pientä miehen- alkua kohti aikuisuutta. Kehitys pakottaa lasta kohti tuntematonta. Poikamme jou- tuvat tämän lisäksi ristipaineeseen ko- din, koulun ja ympäröivän yhteiskunnan

vaatimusten vuoksi. Nuorella on kovat paineet suoriutua arjestaan suomalaisen yhteiskuntaan integroituen, samalla saat- taa kotoa olla vastassa kuormitus ylläpitää omaa kulttuuria. Elämä saattaa tuntua tasapainottelulta kahden maailman välil- lä – lisäksi oman kehityksen ollessa vielä murrosvaiheessa, on sanomattakin sel- vää, että tilanteesta on eniten hämillään varmasti nuori itse.

Miten tällaiseen tilanteeseen tulisi työn- tekijänä vastata? Kuinka samaistua ja saavuttaa ymmärrys, joka johtaisi nuoren oikeanlaiseen tukemiseen? Usein samais- tuminen omakohtaisen ja samankaltaisen kokemuksen perusteella on käytännössä lähes mahdotonta, joten avain oikean- laiseen tukeen tulisi löytyä aidon arjes- sa kohtaamisen ja rinnalla kulkemisen kautta. Toisinaan rinnalla kulkeminen on symbolista; kuuntelemme, keskustelem- me ja olemme läsnä nuoren elämässä. Ajoittain tukemme on konkreettista; tar- joamme läksyäpua ja ohjaamme nuoria kädestä pitäen käytännön asioiden hoita- misessa. Kaiken lähtökohtana on ajatus, että nuorisotyö kantaa niin hyvässä kuin vaikeassakin elämäntilanteessa. Elämme niin ilon kuin surunkin hetket yhdessä ja tarvittaessa työnämme vauhtia myös ylä- mäkeen.

Yhteisö kantaa ja yksilö kasvaa

Kölvissä on oma kulttuuri, jonka keskiössä on välittäminen, yhteisöllisyys ja kunnioitus. Nämä arvot näkyvät arjessamme, jossa noin 30 eri maasta tulevat pojat osoittavat niitä käyttäytymisellään ja olemisellaan. Päivät aloitetaan ja lopetetaan kaikkia kädestä tervehtien, kuulumisia kysellään aidosti ja keskustelut kehittyvät niin ajankohtaisista kuin syvällisistäkin teemoista. Vaikka jalkapalloa pelatessa tunteet kuumentuivatkin, on pelien jälkeisellä teetoukiolla ilottelu taas valloillaan, keskustelu avointa ja rakentavaa. Pojat tarjoavat toisilleen vertaistukea, joka on erityisen tärkeä funktio myös onnistuneen minäkuvan muokkauksessa. Osana Kölvien toimintaa nämä ”Isoveljet” ovat jo pitempään Suomessa olleita maahanmuuttajapoikia, jotka auttavat uusia poikia kielen ja kulttuuristen tapojen omak-

sumisessa. Isoveli-rakenteemme takaa niin yhteisön ja välittämisen voimauttavan vaikutuksen, mutta varmistaa myös sen, ettei pojista tehdä väliaikaisen elämäntilanteen aikana passiivisia tuen vastaanottajia vaan heidän aktiivinen roolinsa säilytetään ja sitä voimistetaan entisestään.

Sillan rakennusta ja sen ylitystä

Tärkeä osa monikulttuurista poikatyötä on lisäksi sillan luominen poikien ja suomalaisen kulttuurin välille, jossa myös yhteisöllisyyden voi nähdä olevan avainasemassa. Osana Kölvien yhteisöä on myös suomalaisia eritaustaisia aikuisia vapaaehtoisia, jotka auttavat ja tukevat nuoriamme monin eri tavoin. Siltaa rakennetaan myös valtaväestön nuorisotyön kanssa, jolloin osana voi olla myös suomalaiset nuoret sekä tytöt.

Varsinaisessa integraatiotyössä on mu-

kana laaja skaala tahoja koulut mukaan lukien, mutta Kölvien kerhotilat on tarkoitettu pääasiallisesti ainoastaan maahanmuuttajataustaisille pojille. Kantaväestön nuoret eivät samassa mittakaavassa koe kuuluvansa tarjoamamme toiminnan piiriin toisin kuin poikamme. Toimintamme keskiössä on kuitenkin sillanrakennus kanta- ja uussuomalaisen välillä olemalla osa paikallisen kotoutumisen keinoa sekä edistämällä kulttuurien välistä ymmärrystä.

Kaikkien hienojen määritelmien ja metodien taustalla on kuitenkin yksi tavoite: Kölvien oikeus kasvaa lapsiksi ja lapsista kohti aikuisuutta ymmärtävässä ja tukea antavassa ympäristössä. **R**

Opas nuorille rikoksen uhriksi joutuneille ilmestymässä joulukuussa 2012

Rikosuhripäivystys ja Väestöliitto ovat yhteistyössä toimittaneet Ray:n ja oikeusministeriön tuella oppaan rikoksen uhriksi joutuneille nuorille. Tavoitteena on lisätä tietoa ja auttaa ymmärtämään oman asian käsittelyä rikosprosessista. Kuvitetussa oppaassa esitellään nuoren rikoksen uhrin kannalta keskeisiä asioita rikosprosessista käytännön ja oman oikeusturvan kannalta. Se sisältää muun muassa asiaa rikosilmoituksen tekemisestä, poliisin esitutkinnasta kuulusteluineen, syyttäjän syyteharkinnasta, sovitte- lusta, oikeudenkäynnistä, oikeusavustajasta ja muista erilaisista tukipalveluista.

Opasta on saatavilla suomen kielen lisäksi ruotsin, englannin, venäjän ja somalian kielellä osoitteesta www.riku.fi ja www.vaestoliitto.fi/nuoret

> Tytöt pääsevät näyttämään kädentaitojaan askartelemalla ja suunnittelemalla erilaisia tuotteita Tyttöjen talon myyjäisiin.

Teksti ja kuva: Minna Korva-Perämäki

Ystävyys ja kulttuuri käsi kädessä

Maamme kasvaa väkiluvultaan jatkuvasti ja kehittyä samalla erilaisten kulttuurien myötä. Uudet sukupolvet avaavat katseensa kohti tulevaisuutta ja hyväksyvät monikulttuurisuuden osana suomalaisuutta. Oulun seudun Setlementti ry:n ja Ray:n mahdollistamat Tyttöjen Talo ja Monikulttuurinen Ystävyystalo tukevat Oulun alueella maahanmuuttajien kotiutumista uuteen ympäristöön.

kulttuurillisen rikkautensa esimerkiksi ruuanlaiton ja kädentaitojen myötä. Joskus käymme elokuvissa tai vaikkapa vain katselemassa kaupunkia, hän kuvailee ryhmän toimintaa.

Apua ja tukea

Anna-Stiina kertoo, että talolla tytöt saavat apua ja tukea kaikkiin mahdollisiin tilanteisiin, mitä elämä tuo tavallisestikin tullessaan. Lisähaastetta tytöille tuo suomen kielen vaikeus ja etenkin sen ymmärtäminen ammatillisten opiskelujen yhteydessä.

– Äidinkielemme on monimutkaista meille kantasuomalaisillekin, joten voi vain kuvitella, kuinka vaikeaa se on maahanmuuttajille, hän huomauttaa.

– Opastamme tyttöjä parhaamme mukaan. Joskus esimerkiksi linja-autolla kulkeminen saattaa tuottaa valtavasti hankaluuksia hänelle, joka ei ole tottunut käyttämään niitä kotimaassaan. Pyrimme toiminnassamme kunnioittamaan jokaisen nuoren alkuperää ja teemme yhdessä sellaisia asioita, joihin jokainen tyttö voi osallistua uskonnollisiin ja muihin kulttuurisiin taustoihin katsomatta. Toimintamme on merkitsevästi voimaannuttavaa ja ennaltaehkäisevää työtä muun muassa syrjäytymisen ehkäisemiseksi, Anna-Stiina painottaa.

hyvin vaikeaksi.

– En aina ymmärrä asioiden sisältöä, sillä suomalaiset puhuvat niin nopeasti. Koulussa opettaja puhuu selkokielellä, mutta ammatillisten opintojen sanasto tuottaa minulle usein ongelmia. Onneksi luokkakaverini ovat ystävällisiä ja kertovat aina minulle, mitä kyseiset kouluasiat tarkoittavat. Jos en kykene selviytymään yksin koulutehtävistä, saan apua ja kannustusta niistä selviämiseen täällä Tyttöjen Talolla. Minulla ei ole koulun ulkopuolella suomalaisia ystäviä, mutta onneksi saan jutella koulukavereiden kanssa päivisin. Käyn joskus iltaisin uimahallissa tai kävelemässä. Rakastan kävelemistä todella paljon, hän kuvailee.

Ravintola-alan ammattilaiseksi

Muutaman vuoden Oulun Tyttöjen Talolla aktiivisesti käynyt 17-vuotias nuori nainen kertoo opiskelevansa ravintola-alalla ja olevansa muiden tapaan onnellinen siitä, että saa elää turvallisessa ympäristössä.

– Minulla on myös ongelmia kielen kanssa, mutta muutoin olen kyllä tyytyväinen elämääni. Minulla on joitakin suomalaisia kavereita ja yksi ystäväkin. Täällä talolla olen luonut ystävyysuhteita myös muihin maahanmuuttajatyttöihin. Vapaa-ajalla harrastan sählyä ja salibandya, hän lisää.

Kotouttamisen merkitys

Suomessa yritetään tukea monipuolisesti ulkomaalaistaustaisten nuorten kotoutumista uuteen kotimaahansa muun muassa vapaaehtoistyön ja Ray:n avulla, mutta valtion, kuntien ja yritysten olisi hyvä tarjota näille nuorille enemmän työharjoittelu- ja työmahdollisuuksia kotoutumisen kannustamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Heikon suomen kielen taidon vuoksi moni maahanmuuttaja kärsii hiljaa yksinäisyydestä, sillä he eivät kykene ilman kattavaa apua luomaan ympärilleen tarvittavaa sosiaalista verkostoa. Oulussa monikulttuurista toimintaa ylläpitää usea eri toimija, kuten muun muassa Punaisen Ristin Oulun osasto, Oulun Seudun Setlementti, Oulun Kidutettujen kuntoutuspalvelut, Oulun ev.lut.seurakunta, Parasta lapselle ry, Mannerheimin lastensuojeluliitto ja Oulun seudun omaishoitajat ja läheiset ry.

– Kotoutuminen on paljon muutakin kuin suomen kielen oppimista. Jokainenhan voi omalla kohdallaan miettiä esimerkiksi sitä, millaista olisi joutua muuttamaan yksin esimerkiksi Irakiin. Yksin vieraan kulttuurin keskellä ilman tukea on todella tiukka paikka kenelle tahansa, Tyttöjen Talon ohjaaja Anna-Stiina Effe tiivistää.

Oulun Tyttöjen Talolla monikulttuuristen tyttöjen avointa ryhmää ohjaavat **Aruma Somani** ja **Anna-Stiina Effe**. Ryhmään ovat tervetulleita kaikki tytöt

kulttuuriin, uskontoon tai muuhun taustaan katsomatta. Ryhmän tavoitteena on mahdollistaa uusia ystävyysuhteita ja tukea nuoria naisia tuntemaan itsensä hyväksytyksi luotettavassa ympäristössä. Useamman vuoden Oulun Setlementissä työskennellyt Anna-Stiina Effe kertoo nuorten naisten tutustuvan talon toimintaan erilaisten suhteiden kautta.

– Nuoret ohjautuvat toimintaamme mukaan esimerkiksi opiskelupaikkansa tai sosiaalipalveluiden kautta. Osa nuorista naisista on käynyt toiminnoissamme mukana jo vuosia, ja osa käy vain silloin tällöin. Tavoitteenamme on tukea tyttöjä aivan meille kantasuomalaisille tavallisissa arkipäivän asioissa sekä naiseksi kasvamisessa juuri sellaisena kuin he ovat, hän painottaa.

Anna-Stiina kertoo ryhmän olevan toiminnallinen ja sen sisällön suunnittelevat tytöt yhdessä.

– Jokainen tyttö tuo mukanaan oman

Turvallisuutta ja tavoitteita

Tytöjen Talolla vuosia käynyt 19-vuotias nuori nainen kertoo saaneensa uusia ystäviä talon toiminnan mahdollistamana ja paljon voimaa sopeutua uuteen ympäristöön.

– Olen todella tyytyväinen siihen, että saan asua turvallisessa maassa. Minulla ei ole lainkaan haaveita tulevaisuuden suhteen, mutta minua harmittaa se, etten voi heikon suomen kielentaitoni vuoksi opiskella vielä opettajaksi. Minulla ei ole juurikaan ystävyysuhteita kantasuomalaisiin tyttöihin, mutta onnekseni saan käydä täällä kannustavassa ympäristössä tutustumassa muihin maahanmuuttajatyttöihin. Käyn tällä hetkellä työharjoittelussa ja vapaa-ajalla olen lopettelemassa itsepuolustuksen peruskurssia. Kun tämä peruskurssi loppuu, aion jatkaa itsepuolustuksen harjoittamista jonkin lajin avulla, päättäväinen nuori nainen sanoo.

Haastavat opinnot

Tytöjen Talolla vuoden päivät kulkenut 27-vuotias nainen kertoo opiskelleensa viime syksystä lähtien lähihoitajaksi, mutta kokee samalla tavalla suomen kielen

Miten tukea ja auttaa seksuaalirikoksen uhrin vanhempia?

Tieto oman lapsen joutumisesta seksuaalirikoksen kohteeksi aiheuttaa vanhemmissa paljon kysymyksiä, pohdintoja sekä erilaisia tunteita, joiden käsittely voi tuntua vanhemmista lähes mahdottomalta tehtävältä.

Seksuaalirikos voi tulla vanhempien tietoon niin, että nuori itse kertoo heille asiasta tai viranomainen kuten poliisi, lastensuojelun työntekijä kouluterveydenhoitaja on yhteydessä vanhempiin. Vanhempien reaktiot ovat yksilöllisiä ja voivat tulla esiin eri tavoin sekä erilaisella aikaviiveellä. Reaktio voi olla valtava hämmennys ja huoli tai halu kieltää asia. Lisäksi vanhempien tunnereaktioita voivat olla kauhu, viha, inho, sääli, suru, avuttomuus, ahdistus, pettymys tai täysi tunteettomuus.

Poliisin tietoon tulleita rikosilmoituksia, jotka liittyvät lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja lapsen törkeään seksuaaliseen hyväksikäyttöön kirjattiin viime vuonna 1682 kappaletta. Vuonna 2011 rikosilmoituksia nimikkeellä raiskaus kirjattiin ikäryhmässä 13–17 vuotta yhteensä 212 kappaletta. Alaikäisten kohdalla seksuaalirikokset kohdistuvat erityisesti 11–16 -vuotiaisiin tyttöihin ja poikiin. Usein nuoriin kohdistuneissa seksuaalirikoksissa epäilty on perheen ulkopuolelta.

Seksuaalirikoksen kohteeksi joutuminen nuoruusiässä on suuri riski nuoren psyy-

kiselle kehitykselle. Nuori voi taantua psyykkisesti, jolloin nuoren terve kehitysvaihe voi pysähtyä ja itsenäistymisprosessi hidastua. Nuori voi toisaalta turvautua asioiden järjeistämiseen ja nopeaan itsenäistymiseen ilman, että hän kävisi rauhassa läpi nuoruusikään kuuluvia tunteita ja kehitystehtäviä.

Alaikäiseen kohdistuneen seksuaalirikoksen epäily tai ilmitulo käynnistää sekä rikos- että lastensuojeluprosessin. Lastensuojelun ensisijaisena tehtävänä on kartoittaa perheen avun ja tuen tarve. Lastensuojelun mukaantulo voi aiheuttaa vanhemmille pelkoa muun muassa siitä, että oma lapsi otetaan huostaan tai vanhempien kyky toimia riittävän hyvänä vanhempana kyseenalaistetaan.

Vanhempien kysymykset liittyvät muun muassa siihen, mistä rikoksessa on kyse, kuka on epäilty, miten teko on voinut tapahtua, mikä on ollut oman lapsen rooli tapahtumien kulussa, ja miten olisi vanhempana voinut toimia toisin, jotta teko ei olisi tapahtunut. Vanhemmat miettivät myös sitä, miten teko vaikuttaa nuoren koulunkäyntiin, nykyisiin tai tuleviin kaverei- ja seurustelusuhteisiin, seksuaalisuuteen ja ennen kaikkea nuoren jaksamiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Vanhemmat pohtivat, kenen kanssa he voivat puhua tapahtuneesta sekä jakaa omia ajatuksia ja tunnekokemuksiaan. Oman lapsen joutuminen seksuaalirikoksen uhriksi ei kuitenkaan ole kahvipöytäkeskustelun aihe työpaikalla tai kylässä.

Toisinaan rikoksen kohteeksi joutuneet nuoret kieltävät omia vanhempiaan puhumasta tapahtuneesta kenellekään läheiselle, sukulaiselle tai tuttavalle. Vanhemmat miettivät, miten toimia esimerkiksi sukujuhlissa, jossa nuori sekä hänen vanhempansa ovat ahdistuneita, poissa tolal-

► ” Vanhemmat pohtivat, kenen kanssa he voivat puhua tapahtuneesta sekä jakaa omia ajatuksia ja tunnekokemuksiaan. ”

taan, mutta yrittävät näyttää ulospäin, että kaikki on kunnossa. Miten vastata sukulaisten kysymykseen: ”Onko kaikki hyvin?” Keiden kaikkien aikuisten pitäisi koulussa tietää tapahtuneesta, vai tarvitseeko asiaa ottaa lainkaan puheeksi siellä? Pitäisikö asiasta puhua perheen muille sisaruksille ja miten? Pitääkö perheen sisarusten, joille asiasta päätetään puhua, vaatia kantamaan ja säilömään salaisuutta sisällään? Jos vanhemmat ovat eronneet, niin miten asia otetaan puheeksi etävanhemman kanssa? Mikä on mahdollisen uusperheen toisen vanhemman rooli? Nämä ovat kysymyksiä, joihin ammattilaisella ei ole vastausta, ainoastaan mahdollisuus antaa vanhemmille ja nuorelle tila pohtia asiaa eri näkökulmilla. Lopullisen päätöksen kertomisesta tekevät vanhemmat ja nuori yhdessä.

Mitä vanhemmat sitten tarvitsevat ja odottavat? He tarvitsevat mahdollisuuden keskustella lapseensa kohdistuneesta seksuaalirikoksesta ja sen seurauksena käynnistyneistä prosesseista. Tämä edellyttää sitä, että heillä on käytettävänä luotettava ja asiantunteva henkilö, jonka puoleen he voivat kääntyä pohdintojensa ja kysymystensä kanssa. He odottavat, että apua olisi saatavilla yhdestä paikasta jonottamatta ja mieluiten yhdellä puhe-

► ” *Vanhemmat miettivät, miten toimia esimerkiksi sukujuhlassa, jossa nuori sekä hänen vanhempansa ovat ahdistuneita, poissa tolaltaan, mutta yrittävät näyttää ulospäin, että kaikki on kunnossa.* ”

linsoitolla. Lisäksi avun tulisi olla riittävän pitkäkestoista, sillä rikosprosessi ja psyyken tukeminen voivat viedä pitkänkin ajan.

Vanhemmat hyötyvät usein asiallisesta tiedosta liittyen nuoren normaaliin seksuaalisuuden kehitykseen, normaaleihin traumareaktioihin ja vanhemman rooliin muun muassa arjen rutiineista kiinni pitämisen suhteen. Lisäksi on tärkeää, että vanhemmat saavat kannattelua ja toivoa siihen, että asiat järjestyvät ajan kanssa. Kaiken auttamisen lähtökohtana on inhi-

millinen kuuntelu ja rinnalla kulkeminen, empaattinen läsnäolo ja vanhemmuuden tukeminen.

Usein vanhemmat ovat huolissaan siitä, saako nuori itselleen ammatillista keskusteluapua sekä millaisella aikataululla ja onko keskusteluapu maksutonta vai maksullista. Kun nuori on keskusteluavun piirissä, aktivoituu usein vanhempien avuttomuuden tunne vanhempana toimimisesta, ja he tarvitsevat auttajalta luottamuksen palauttamista omaan vanhemmuuteensa.

Nuoren huoli on se, miten vanhemmat ottavat vastaan ja kestävät järkyttävän tiedon nuoren joutumisesta seksuaalirikoksen kohteeksi. Nuori voi vetäytyä tunteidensa kanssa omaan yksinäisyyteensä haluamatta näyttää tunteitaan. Syynä tähän voi olla, ettei nuori kestä nähdä vanhempiensa vaikeutta kohdata nuoren ahdistusta, surua, pelkoa tai hätää. Nuorella on usein valtava tarve suojella omia vanhempiaan lisästressiltä ja ahdistukselta. Nuori yrittää olla vanhempien läsnä ollessa tosi reipas, moitteeton ja kiilti, jotta heidän ei tarvitsisi olla huolissaan hänestä. Nuori on myös pahoillaan siitä, että hän on aiheuttanut lisäharmia vanhemmille, koska heillä on muitakin huolia kannettavanaan.

Nuorta usein helpottaa tieto siitä, että

vanhempi tai vanhemmat keskustelevat omista ajatuksistaan, tunteistaan ja olostaan ammatillaisen kanssa. Silloin nuoren ei tarvitse alkaa hoitaa tai tukea vanhempiaan ottamalla pärjäävän, lohduttajan ja vanhempia suojaavan roolia.

Murrosikäisten lasten vanhempien tulee saada maksutonta ja matalan kynnyksen palvelua, jossa korostuvat asiantuntijuus liittyen traumaattisten asioiden käsitteilyyn ja seksuaalirikosasioihin. Vanhemmat tarvitsevat tukea vanhempana olemiseen ja toimimiseen sekä mahdollisuuden käydä läpi tunteitaan liittyen koettuun henkiseen kärsimykseen. Tutkimusten mukaan vanhempien antama tuki omalle lapselle seksuaalirikoksen kohteeksi joutumisen jälkeen vahvistaa lapsen eheytymistä traumasta. **R**

Kirjoittaja Kirsi Porras toimii erityisasiantuntijana Nuorten seksuaaliterveyden osaamiskeskuksessa Väestöliitossa.

Kuva: Miisa Koivukangas

Seksuaalirikoksen uhri ja hänen läheisensä voivat saada neuvoja ja tukea muun muassa Rikosuhripäivystyksen 29 palvelupisteestä. Erityisesti aiheeseen perehtynyt toimija on Tukinainen Helsingissä. Apua voi saada myös alueellisista palveluista kuten Tampereella Välitä-projektista ja kriisikeskuksista.

Nuorten kokemuksia internetissä – laillista, laitonta vai häirintää?

Helsingin virtuaalinen lähipolisi-ryhmä ja Pelastakaa Lapset ry toteuttivat kesäkuussa 2011 kyselyn, jolla kartoitettiin internetissä tapahtuvaa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä.

Sähköiseen kyselyyn johtavaa linkkiä tarjottiin neljässä lasten ja nuorten suosimassa suomalaisessa verkkopalvelussa: IRC-Galleriassa, Habbossa, Demissä ja Aapelissa. Kyselyn pohjalta koostettiin elokuussa 2011 raportti "Lasten kokemus seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä", jossa tarkastelu rajattiin koskemaan alle 16-vuotiaiden lasten vastauksia.

Tähän raporttiin on kerätty kyselyn toteutusvuonna 16 vuotta täyttävien, ja tätä vanhempien nuorten vastauksia, ajatuksia ja kokemuksia. Vastaajista 72 prosenttia oli tyttöjä ja 28 prosenttia poikia.

Tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia nuoria, vaan vastaukset kuvastavat kyselyyn vastanneiden nuorten omakoh- taisia käsityksiä sillä tarkkuudella kuin he ovat itse halunneet niitä kuvailla. Myös- kään anonyymiin sähköiseen kyselyyn vastanneiden henkilöiden todellista ikää tai vastausten todenmukaisuutta ei kyetä todentamaan.

"16- vuotiaan kanssa kun saa laillisesti harrastaa seksiä, niin ei ehdotellussa ja

vainoamisessa ja jankkaamisessa ole mitään väärää."

Nuorten vastauksissa nousi selvästi esille seksuaalisen viestinnän arkipäiväistyminen. Seksuaaliset ehdotellut ja kommentoinnit tuntuvat vastaajien mielestä olevan lähes väistämätön tosiasia, joka täytyy joko jättää huomiotta, torjua tai hyväksyä. Sellaista, mikä erään nuoren sanoin *"ei pahasti häiritse, mutta onhan se ikävää"*. Nuorilla tuntui myös olevan yleinen käsitys, että heihin kohdistuva seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö ovat asioita, joihin ei ole puuttumiskei- noja 16 vuoden suojaikärajan täytyttyä. Monia nuoria myös pohditutti seksuaali- seen kanssakäymiseen osallistuvien mo- lemminpuolisen suostumuksen merkitys, nuorten oman nettiesiintymisen ja -käyt- täytymisen vaikutus sekä huoli itseä nuo- remmista internetiä käyttävistä lapsista.

"Tällaisiähän pervoja tapaa netissä mel- kein joka päivä"

Kyselyyn vastanneista tytöistä yli 70 prosenttia, ja pojista hieman yli joka neljäs oli saanut netissä tuntemattomalta hen- kilöltä ehdotuksia seksuaalisesta kanssa- käymisestä.

"Kysyn vaan että miten.. Virtuaalipippe- lillä?"

Osa nuorista vastaajista piti internetin vuorovaikutustilanteisiin liittyvää seksu-

aalista toimintaa reaali maailmasta täysin erillisenä ja irrallisenä. Myös omaan käyt- täytymiseen ja siihen, mitä muiden ta- holta sallitaan tai siedetään, sovelletaan internetissä vastaajien mukaan erilaisia sääntöjä kuin muuten elämässä. Interne- tin mieltäminen reaali maailmasta täysin erilliseksi toimintaympäristöksi vääristää helposti käsitystä siitä, mikä ylipäätään on hyväksyttävää ja sallittua käyttäytymis- tä. Vaikutuksia reaali maailman elämään voi olla vaikea arvioida. Etenkin aikuisten käyttäytymisestä piirtyy piittaamaton kuva nuorten kertomuksissa.

"Ainuita tuhmuuksia olen suorittanut poi- kaystäväni kanssa web-kameran välityk- sellä"

Kyselyyn vastanneista nuorista noin joka viides oli esiintynyt vähäpukaisena tai alastomana reaali aikaisessa webkame- rayhteydessä. Pojilla oli siitä kokemusta hieman tyttöjä useammin. Vastauksista päätellen intiimiin kuvayhteyteen oli ryh- dytty useimmin reaali maailmasta tutun tyttö- tai poikaystävän kanssa, mutta jos- kus myös hetken mielihajusteesta tuntemat- toman kanssa.

"Ei tainnu olla mallikuvista kyse"

Kyselyyn vastanneista tytöistä 68 pro- senttia ja pojista joka neljäs kertoi saa- neensa pyyntöjä lähettää vähäpukaisia tai alastomia valokuvia itsestään. Suhteessa

pyydettyjen kuvien määrään ainoastaan kahdeksan prosenttia tytöistä ja 13 prosenttia pojista kertoi kuitenkin lähettäneensä tai liittäneensä internetiin vähäpukaisia tai alastomia kuvia itsestään. Usein intiimejä kuvia on vaihdettu seurustelukumppaneiden kanssa, tai niiden jakamiseen on päädytty siinä vaiheessa, kun nettittavuus ei tunnu enää vieraalta. Tällöin kuvien lähettämiseen liittyviä riskejä ei tulla enää pohtineeksi.

”...voin vaikka maksaa”

Vaikka seksuaalipalvelujen ostaminen alle 18-vuotiaalta nuorelta on Suomen laissa kiellettyä, pyydetään nuorilta seksiä ja seksuaalisia kuvia myös maksua vastaan. Kyselyyn vastanneista tytöistä joka neljännelle ja pojista kymmenelle prosentille oli tarjottu rahaa tai lahjoja seksiä tai kuvia vastaan.

Yhteenvetoa

16 vuotta täyttäneillä nuorilla on ikänsä puolesta oikeus päättää itse seksuaalisesta käyttäytymisestään. Mikä tahansa ei kuitenkaan tämänkään jälkeen ole sallittua, eikä mitä tahansa tarvitse sietää.

Kyselyyn osallistuneiden nuorten vastauksista välittyi puutteellinen ymmärrys siitä, että laki suojaa ihmisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta – myös yli 16 ikävuoden suojaikärajan jälkeen. Erityistä suojaa laki antaa alle 18-vuotiaille.

Ajatuksia herättävää vastauksissa olivat esiin tulleet tavat käyttää julkista mediaa seksuaaliseen esiintymiseen ja vuorovaihtukseen sekä seksuaalisten kontaktien luomiseen. Kuvamateriaalilla on tässä oma erityinen, ongelmallinen osansa.

Seksikuvat ja seksuaalista toimintaa tai sukupuolielimiä esittävät kuvat ja kuvatalenteet alle 18-vuotiaasta rikkovat helposti lain rajat niin Suomessa kuin useimmissa muissakin maissa. Laki ei tässä yhteydessä tunne lievennystä nuorten keskinäisen tai yhteisymmärryksen perustuvan seksuaalisen toiminnan osalta.

Nuoret – sen paremmin kuin aikuisetkaan – eivät aina näytä osaavan ottaa huomioon webkameran välityksellä seksuaaliseen toimintaan ryhtymiseen liittyviä riskejä. Kuvayhteys on aina mahdollista tallentaa, oli siitä sitten sovittu tai ei. Jos seksuaalisessa toiminnassa esiintyvä on alle 18-vuotias, syyllistyy kuvamateriaalin tallentaja laittoman, sukupuoliseksuaalisen toiminnan osalta.

julkisesti jakaessaan sen laittomaan levittämiseen. Salaa kuvattua seksisessioista ja sitä todistavan kuvamateriaalin levittamisestä ei sen kohteella välttämättä ole lainkaan tietoa.

Nuorten esiin nostamat arkaluonteisiin kuviin tai tallenteisiin liittyvät ongelmat koskivat usein ex-kumppanin toimintaa ja intiimien kuvien julkistamista seurustelusuhteen kariuduttua. Mielipahan ja harmien aiheuttamisen lisäksi voi kuvien väärinkäyttäjää syyllistyä tietoisesti tai ymmärtämättömyyttään rikoksiin. Julkisesti mediassa jaettuna ei kuvamateriaalin käyttö ja jakaminen ole enää hallittavissa. Vahinko kuvan kohteelle, mutta myös seuraukset sen levittäjille, voivat olla mittavia. Arkaluonteisen kuvamateriaalin, tiedon tai väitteiden levittäjä voi syyllistyä myös yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen tai kunnianloukkaukseen.

Intiimin kuvamateriaalin omatoiminen lähettäminen tai internetiin liittäminen ei kyselyn perusteella ole kovin yleistä. Tästä huolimatta osa nuorista jakaa itsestään varsin rohkeita ja seksuaalisväritteisiä kuvia, joiden myötä he myös altistavat itsensä riskeille nyt tai myöhemmin elämässään. Näennäisen anonyymejä tai omaan henkilöllisyyteen selkeästi yhdistettäviä kuvia kulutetaan, kopioidaan ja jaetaan eri tarkoituksissa, eikä niiden poistaminen myöhemmin enää välttämättä ole mahdollista. Provokatiivinen esiintyminen myös altistaa seksuaalisille yhteydenotoille. **R**

Kirjoitus on yhteenveto Pelastakaa Lapset ry:n raportista *Lastensuojelu digitaalisessa mediassa*.

Tekstin koosti RIKUn Nuorten projektin projektipäällikkö Maatu Arkio-Lampinen

Muutama nyrkkisääntö nuoren suojaksi ja keskustelun herättämiseksi

- Kaikki ei aina ole sitä miltä näyttää. Jos jokin tuntuu liian hyvältä ollakseen totta – se tuskin on totta. Netissä ylettömästi kiinnostusta, kohteliaisuuksia ja ihailua tarjoava vastakumppani luultavasti toistelee kauniita sanoja ja kiinnostustaan myös lukemattomille muille.
- Tuntemattomille ei kannata paljastaa itsestään liikaa. Anonyymiyys on helposti murrettavissa oleva harha – hippu sieltä, toinen täältä ja todellinen henkilöllisyytesi on helposti selvitettävissä.
- Muita ei tarvitse aina miellyttää. Sinun tehtäväsi ei ole täyttää toisten toiveita eikä sinun tarvitse tuntea syyllisyyttä siitä, että et ole halukas niitä täyttämään. Kuuntele sisäistä ääntäsi, äläkä epäro i sanoa Ei.
- Yksityisasiat eivät kuulu julkiseen mediaan. Salaisuudet, seksi ja muut yksityiset asiat eivät kuulu julkiseen mediaan. Kaikki mitä netissä, chatissa tai webkamerayhteydessä itsestäsi tai kavereistasi jaat voi päätyä väärin käsiin. Kunnioita omaasi ja ystäviesi yksityisyyttä.
- Malttia ja harkintaa webkameraa käytettäessä. Seksuaaliseen keskusteluun ryhtyminen tai paljastava esiintyminen webkameran välityksellä sisältää aina riskin. Kaikki on mahdollista tallentaa, myös ilman että saisit siitä koskaan tietää.
- Seksuaalisen koskemattomuuden suoja on jokaisen oikeus. Jokaisella ihmisellä on oikeus seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen ja suojaan hyväksikäytöltä niin netissä kuin reaali maailmassakin. Laki suojaa erityisesti alle 16-vuotiaita, mutta tarjoaa erityistä suojaa myös alle 18-vuotiaille nuorille. Seksuaalipalvelujen ostaminen alle 18-vuotiaalta tai sen yritys on laitonta. Alle 18-vuotiasta sukupuoliseksuaaliseen toimintaan ryhtymiseen liittyvää seksuaalisen toiminnan osalta.
- Pidä kiinni oikeuksistasi. Ikävistä, hankalista ja kiusallisistakin tilanteista on aina mahdollisuus selviytyä. Ota ongelmat rohkeasti esille, jotta ne voidaan selvittää ja ratkaista asianmukaisesti. Rikosepäilyissä ota yhteys poliisiin. Voit kysyä lisätietoja myös nettipoliisilta www.poliisi.fi/nettipoliisi. Verkkosivujen käyttäjäasääntöjä rikkovasta aineistosta tai käyttäytymisestä voi ilmoittaa sivuston ylläpitäjälle.

NUORIKU-hankkeen tarvekartoituksen tuloksia

Rikosuhripäivystyksessä (RIKU) käynnistyi huhtikuussa 2012 nelivuotinen valtakunnallinen NUORIKU-hanke edistämään nuorten rikosenuhrien asemaa. Hankkeen pää tavoitteena on kehittää tehokas ja kohdennettu viestintä nuorten rikosuhrien oikeusturvasta ja tuesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nuoret löytäisivät helposti tarvitsemaansa tietoa verkosta ja tiedon polku seuraten tulisivat autetuiksi ja selviytyisivät paremmin kokemastaan. Hankkeen tavoitteena on edistää koulutuksen kautta myös nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden valmiuksia kohdata, tunnistaa, tukea ja ohjata nuoria rikosenuhreja. Kolmannen sektorin hankkeita on usein arvosteltu siitä, että hankkeiden valmistelu on puutteellista, ja kohderyhmän tarpeita ei kartoiteta riittävän hyvin. Tämä hanke kartoitti heti alussa nuorten ja nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten sekä RIKUn henkilöstön toiveita sekä näkemyksiä tiedon ja koulutuksen tarpeista. Tarvekartoituksen pohjalta hanke kehittää RIKUn toimintaa vastaamaan nuorten ja nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten toiveita ja koulutustarpeita.

Nuoret vastasivat

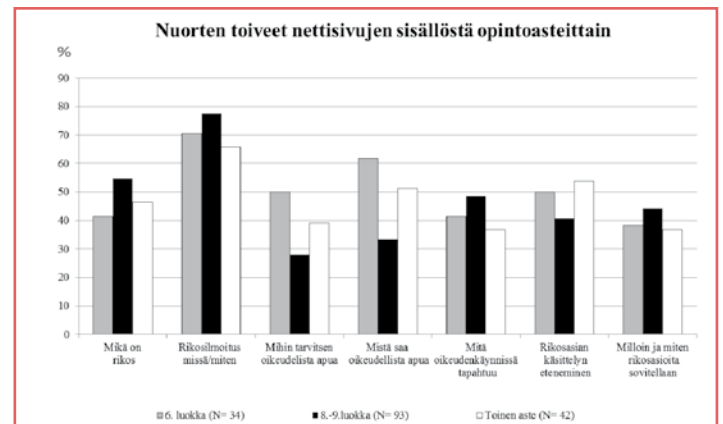
Kyselyyn vastasi 187 nuorta. Vastaaajista kuudesluokkalaisia oli 18 prosenttia, 8.-9. -luokkalaisia 52 prosenttia ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoita 22 prosenttia. Erityisryhmänä kyselyyn vastasi 15 kehitysvammaista nuorta.

Väkivalta on Suomessa varsin yleinen ilmiö. Rikosuhritutkimuksen mukaan lapset ja nuoret kohtaavat väkivaltaa jopa enemmän kuin aikuiset. Nuoret eivät osaa usein hakea apua joutuessaan rikoksen uhriksi eivätkä tiedä oikeuksistaan. Myöskään rikoksen uhriksi joutuneita nuoria kohtaavat aikuiset eivät tiedä tarpeeksi osataksaan auttaa ja ohjata heitä. Kysely pyrki selvittämään kenenle nuoret kertovat mahdollisesta rikostapahtumasta, ja millä tavoin sekä minkä tyyppistä palvelua he toivoisivat tässä tilanteessa.

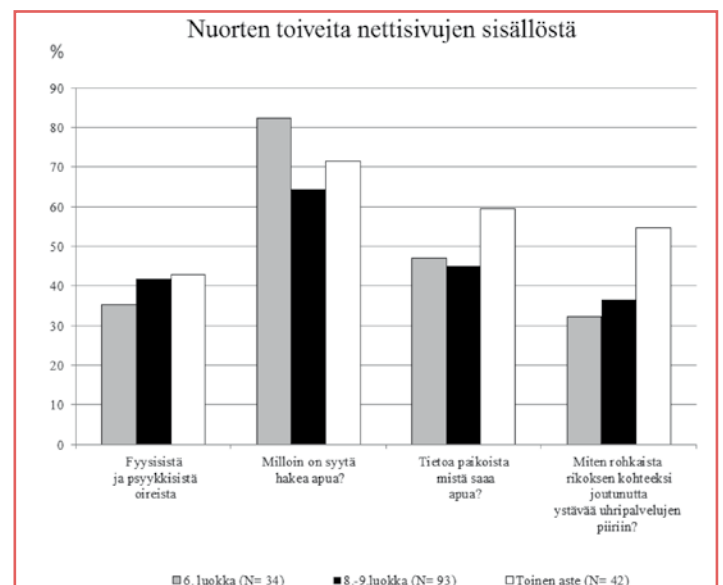
Tulosten mukaan uhrikokemuksesta arvioitiin kerrottavan eniten joko vanhemmille tai kaverille. Mitä vanhemmasta nuoresta oli kyse, sitä useammin uhriksi joutumisesta arvioitiin kerrottavan ensisijaisesti kaverille. Kehitysvammaiset nuoret arvioivat kertovansa rikoksen kohteeksi joutumisesta kuitenkin lähes poikkeuksetta omille vanhemmille, läheisille tai koulun henkilökunnalle. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet nuoret toivoivat saavansa mahdollisessa uhrilähteessä tukea ja apua henkilökohtaisilla tapaamisilla. Tietoa nuoret arvioivat hakevansa joko läheisiltä tai nettisivuilta. Nuoren ikä korostui vastauksissa siten, että nuorimmat arvioivat hankkivansa tietoa ensisijaisesti läheisiltä, kun taas varttuneemmilla nuorilla korostui netti ensisijaisena tiedonlähteenä.

RIKUn sivuille avataan nuorille omat nettisivustot vuoden 2012 loppuun mennessä. Sivustoilta löytyy tietoa nuorille rikosten uh-

reille ja heidän läheisilleen sekä nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille. Nuorten toiveita nettisivujen sisällöstä kartoitettiin kahdella kysymyksellä, joista tarkemmin taulukoissa.

Kaikki kyselyyn vastanneet nuoret toivoivat nettisivuille ensisijaisesti tietoa siitä, missä ja miten rikosilmoitus tehdään. Lisäksi nuoret toivoivat tietoa siitä, milloin on syytä hakea apua. Nuorilta kysyttiin myös mielekkäintä ja kiinnostavinta tapaa hankkia tietoa netissä. Kaikki nuoret toivoivat saavansa tietoa ensisijaisesti tekstimuodossa ja toisena vaihtoehtona mainittiin videoiden katselu.

Nuorilta kysyttiin avoimella kysymyksellä *Mitä toivot aikuiselta,*

jos epäilet joutuneesi rikoksen uhriksi?

Kuudesluokkalaisten vastauksissa korostui toivomus aikuisen avusta ja tuesta sekä siitä, että aikuinen ottaisi nuoren tosissaan.

"Toivoisin, että he ottaisivat jutun vakavissaan. Minulta varastettiin lompakko ja kaikki sanoivat, että kyllä se jostain löytyy."

"Toivon, että aikuinen ottaa asian riittävän vakavasti ja huolehtii asiasta kuultuaan sen."

"Toivon aikuiselta, että hän kuuntelisi."

"Toivon aikuiselta että se juttu selvitetäisiin heti."

Yläasteikäisten oppilaiden avoimissa vastauksissa korostui toivomus aikuisen aktiivisesta otteesta.

"Toivoisin, että aikuinen puuttuu asiaan ja antaa tukea."

"Että hän kertoisi mitä minun täytyisi tehdä, mihin ilmoittaa asiasta tai muuta."

"Tukea ja apua kyseiseen tilanteeseen. Hänen pitäisi kertoa mitä tehdä ja missä ja miten."

Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien avoimissa vastauksissa korostui toive saada apua, tukea ja ymmärrystä.

"Apua, tukea, apua ja ymmärrystä."

"Apua, neuvoja ja tukea"

"Apua"

"Ymmärrystä ja tukea"

"Luotettavuutta, se että aikuinen kuuntelee, apua, välittämistä, tietoa ja tukea."

"Toivoisin aikuiselta tukea ja ymmärrystä ja tietenkin apua."

"Ymmärtäväisyyttä ja rohkeutta. Ei pakoteta heti puhumaan yksityiskohtaisesti."

Lähes kaikki kehitysvammaiset nuoret arvioivat kertovansa rikoksen uhriksi joutumisesta omalle vanhemmalleen tai huoltajalle ja opettajalle sekä arvioivat kysyvänsä apua lähinnä omilta läheisiltään tai koulun henkilökunnalta. Muuta tukea nuoret toivoivat saavansa yksinomaan henkilökohtaisten tapaamisten kautta. Kehitysvammaisista nuorista parhaimmat tavat saada tietoa nettisivuilta olivat lukeminen tai videon katseleminen. Nettisivuille he toivoivat tietoa siitä, mikä on rikos, missä ja miten rikos-ilmoitus voidaan tehdä, ja mitä oikeudenkäynnissä tapahtuu. Kehitysvammaiset nuoret toivoivat myös lisätietoa siitä, miten järkyttävä tapahtuma vaikuttaa fyysisesti ja psyykkisesti, mistä saa tukea ja apua, ja miten he voisivat rohkaista ystäväänsä uhreille suunnattuihin palveluihin.

Kehitysvammaisten nuorten avoimissa vastauksissa korostui aikuisen aktiivinen rooli avun antajana.

"Toivon, että aikuinen voisi auttaa."

"Että aikuinen puuttuu asiaan"

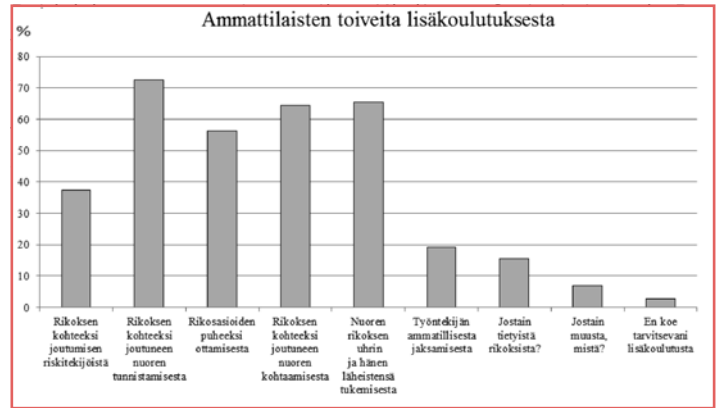
"Aikuinen soittaa poliisille"

"Tulla auttamaan"

"Että aikuinen auttaisi ja puuttuisi asiaan"

Nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset

Ammattilaisten tarvekartoituskyselyyn vastasi 318 nuorten parissa työskentelevää aikuista, joista naisia oli 88 prosenttia. Vastaajista eniten (47 %) oli 30 - 45 -vuotiaita. Ammattiryhmistä terveydenhoitajat ja sairaanhoitajat olivat suurin vastaajaryhmä (38 %). Toiseksi suurin ryhmä koostui moninaisista sosiaalialan ammattilaisista ja eri nuorisotoimien asiantuntijoista. Pääkaupunkiseudun lisäksi vastauksia saatiin esimerkiksi seuraavista kaupungeista ja alueilta: Tampere, Vaasa, Kemijärvi, Oulu, Kuopio, Kauhajoki, Pori, Mikkeli, Hämeenlinna, Lempäälä ja Loimaa.

Avoimeen kysymykseen Mistä tietyistä rikoksesta toivot lisää koulutusta? vastasi noin 15 prosenttia ammattilaisista. Lähes kaikki vastaukset liittyivät seksuaalirikoksiin ja seksuaaliseen kaltoinkohteluun. Lisäksi toivottiin tietoa myös väkivaltarikoksista.

"Seksuaalirikoksista"

"Seksuaalinen hyväksikäyttö"

"Seksuaalirikokset, raiskauksen yritykset"

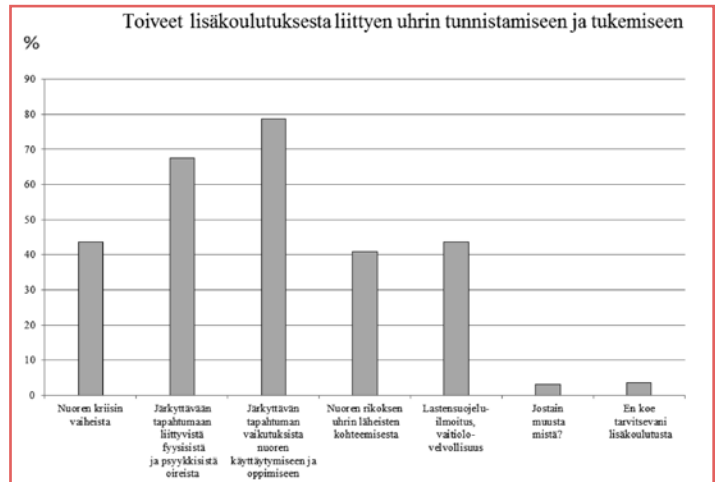
"Raiskaus, pahoinpitely"

"Seksuaalirikokset, häirintä kaikessa muodossaan"

"Seksuaalirikokset, häirintä kaikessa muodossaan, perheväkivalta ja muutenkin väkivaltarikokset"

"Läheisyydessä ja kaveripiirissä: väkivalta, kiusaaminen, alistaminen, erilaiset hyväksikäytöt"

"Seksuaalirikokset, väkivalta, henkirikokset"

Nuorten parissa toimivat ammattilaiset toivoivat koulutusta lähes kaikilta ehdotetuilta koulutusalueilta. Eniten koulutusta toivottiin traumaattisen tapahtuman vaikutuksista nuoren käyttäytymiseen ja oppimiseen ja uhrin fyysisistä ja psyykkisistä oireista.

Avoimeen vastaukseen muusta koulutustoiveista vastasi noin seitsemän prosenttia. Esitetyt toiveet olivat hyvin erityyppisiä nuoren motivoinnista rikosilmoituksen tekemiseen. Eniten tuotiin kuitenkin toiveita lainsäädäntöön liittyvästä koulutuksen tarpeesta.

"Lainsäädäntö- miten asioissa edetään"

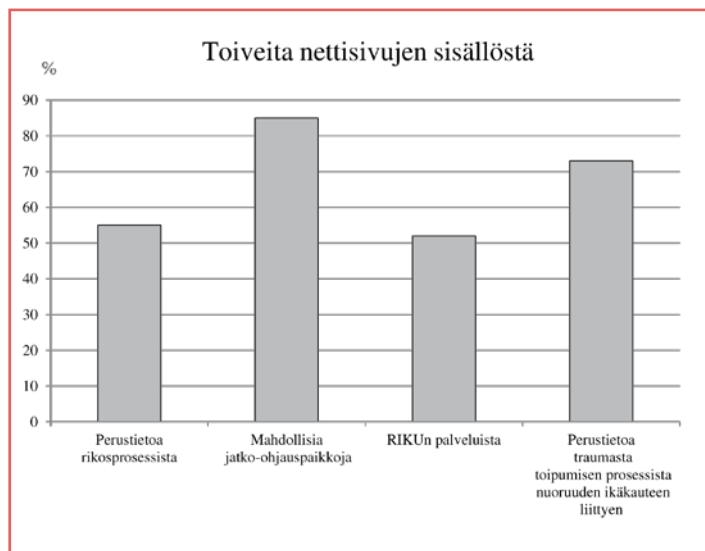
"Lakipykälät, yhteistyö"

"Mitä laki sanoo, nuoren oikeudet ja velvollisuudet"

"Oikeudellisen avun saaminen"

"Rikosoikeuslaista"

Ammattilaisilta kysyttiin myös uusille sivuille tulevasta, heille suunnatusta, nuorten nettisivujen osion sisällöstä. Kaikki vastaajat toivoivat lisätietoa etenkin nuoren jatkohoitoon ohjauksesta, rikosprosessista, RIKUn toiminnasta ja rikosilmoituksen tekemisestä.

Yhteenvetona tarvekartoituksesta voi todeta, että se antaa hyvin suuntaa hankkeen koulutuksiin ja tuotettaviin materiaaleihin. On motivoivaa kehittää, kun tietää että suunta on oikea.

Tarvekartoituksen yhteydessä tiedotettiin myös RIKUn joulukuussa 2012 ilmestyvästä uutiskirjeestä, jonka tilasi 76 prosenttia nuorten parissa toimivaa ammattilaista. **R**

Uutiskirje on tilattavissa osoitteesta www.riku.fi

Nina Vaaranen-Valkonen
projektisuunnittelija
NUORIKU-projekti

Rikollisuustilanne -vuosikatsaus

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuosikatsaus *Rikollisuustilanne 2011* sisältää tietoja rikoksista ja rangaistuksista. Vuonna 2011 poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen tietoon tuli 562 000 rikosta, mikä on viisi prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin.

Rikollisuustilanne-katsaus yhdistää tilastoidun rikollisuuden ja kokonaisrikollisuuden tarkastelun.

Kokonaisrikollisuutta OPTL mittaa toistuvien kyselytutkimusten esimerkiksi kansallisten uhritutkimusten ja nuorille suunnattujen kyselyjen avulla.

– Näiden järjestelmien pohjalta on mahdollista arvioida, missä määrin tilastomuutokset ilmentävät kontrollin muutoksia, rikollisuuden muutoksia tai molempia tekijöitä, erikoissuunnittelija **Hannu Niemi** toteaa.

Tutkimusjohtaja **Janne Kivivuoren** mukaan Rikollisuustilanne-katsauksen tietosisältöä kehitetään jatkuvasti.

– Katsaukseen on esimerkiksi omaisuusrikosten kohdalla liitetty tietoja toteuttamastamme yritysuhritutkimuksesta, joka mittasi yrityksiin kohdistuvaa rikollisuutta. Talousrikosjaksoa täydennettiin hiljattain ympäristörikoskatsauksella, ja tänä vuonna jakson uutuutena ovat työrikokset, Kivivuori toteaa.

Luonnollisesti katsaus sisältää edelleen laajan peruskuvauksen siitä, millaisiin rangaistuksiin eri rikoslajeihin syllistyneitä maassamme tuomitaan.

– Tänä vuonna katsaukseen on liitetty uusia tietoja rikosprosessin kestosta, ylijohtaja **Tapio Lappi-Seppälä** kertoo. Jaksolla 2005–2010 rikosprosessin kokonaiskäsitteilyaika oli rikoksen tekopäivästä laskien keskimäärin noin kymmenen kuukautta. Pisimmät käsittelyajat ovat törkeissä talousrikoksissa ja seksuaalirikoksissa.

OPTL:n kriminologinen yksikkö ottaa mielellään vastaan käyttäjäpalautetta katsauksesta. **R**

Linkki julkaisuun:

<http://www.optula.om.fi/Etusivu/Julkaisut/1347273211906>

Lisätiedot:

erikoissuunnittelija Hannu Niemi

02956 65373

hannu.niemi@om.fi

Katsausta koskeva palaute:

tutkimusjohtaja Janne Kivivuori

02956 65370

janne.kivivuori@om.fi

Mies lähisuhteessa väkivallan uhrina – pitkään vaiettu aihe

Kiitos nimimerkki mies mustelmilla kirjoituksestasi, jossa kerroit mielipidesivuilla kokemuksestasi väkivaltaisen naiskumppanisi uhrina (Helsingin Sanomat 10.10.2012). Naisiin kohdistuvan väkivallan vastustamiseen tähdännyt kampanja oli tuottanut sinulle sellaisen olon, että omat kokemuksesi perheväkivallan uhrina ovat mitättömiä, merkityksettä ja yhteiskunnallisesti epäkiinnostavia. Kiitos, että kirjoitukselasi käynnisti tämän niin tärkeän keskustelun.

Kirjoitukseen vastattiin 14.10. kolmessa vastineessa ja 16.10. yhdessä. Niistä ensimmäisessä professori **Kevät Nousiainen** ja erikoistutkija **Merja Pentikäinen** sekä kolmannessa viestintäpäällikkö **Ilpo Kiiskinen** käsittelivät kokonaisuudessaan väkivaltailmiötä ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa niin, että miehen esille tuoma ja henkilökohtaisesti kokema näkökulma jäi lähes kokonaan huomiotta. Niissä todistettiin, kuinka naisiin kohdistuvan väkivallan vastustaminen on monin vahvoin perustein tarpeellista, vaikka sitä ei mies kirjoituksessaan edes asettanut kyseenalaiseksi. Uhrin kokemukseen mitätöinnistä vastattiin muun muassa niin, että ”myös mies mustelmilla hyötyy yksityisen väkivallan tuomitsemisesta” ja ”myös miehiin kohdistuvaa väkivaltaa ja miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa tulee karvoittaa”.

Yhden miesuhrin henkilökohtaisen näkökulman neutralointiin tarvittiin kolmen asiantuntijan vastineet. Niissä kussakin miehen kokema lähisuhdeväkivalta asetettiin napakasti omaan koloonsa koko väkivaltailmiön suuressa ja monimutkaisessa kokonaisuudessa. Mistä on kysymys? Mitä

niin suurta uhkaa on siinä, että ottaisimme vakavasti miesuhrin viestin ja vastaisimme siihen? Onko pelkona se, että jos naisiin ja miehiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta puhuttaisiin samaan aikaan, niin naisen asia jäisi varjoon? Itse uskon, että tätä uhkaa ei ole, päinvastoin. Näen siinä vain mahdollisuuksia ja positiivisia vaikutuksia. Ilmiöiden yhteneväisyydet ja eroavaisuudet opittaisiin tunnistamaan ja ottamaan huomioon ja välttymään turhaa energiaa vievältä kilpailuasetelmalta.

Tietokirjailija [lih] Satu Lidmanin vastineessa huomioitiin kirjoittajan rohkeus tuoda oma kokemuksensa julkisuuteen kulttuurissa, jossa mies väkivaltaisen naisen uhrina ja nainen väkivallan tekijänä on pitkälti vaiettu aihe. Hän toteaa myös, että tämä tabu pitäisi jo murtaa. Opiskelija **Milko Aikio** toteaa 16.10. vastineestaan muun muassa, että kukaan ei naura miehen pahoinpitelämälle naiselle, mutta naisen pahoinpitelämää miestä saa avoimesti pitää heikkona ja naurunalaisena. Hän esittää kysymyksen, miksi ei käydä kampanjoita yksityistä väkivaltaa vastaan vaan nimenomaan pelkästään naisten kokemaa yksityistä väkivaltaa vastaan? Olen hänen kanssaan samaa mieltä, voimat yhdistäen voitaisiin rintamassa viedä vahvemmin eteenpäin yksityisen väkivallan vastaista työtä synergiaedut huomioiden. Yhdessä olisimme vahvempia ja yhteistyön seurauksena niin naisiin kun miehiin kohdistuvaan lähisuhdeväkivaltaan ja sen ehkäisyyn ja uhrien selviytymistä tukeviin toimenpiteisiin alettaisiin kiinnittää entistä enemmän huomiota ja toivottavasti myös voimavaroja.

Lähisuhdeväkivallan uhriksi joutunut nainen tai mies on kumpikin usein ulkopuolisen tuen tarpeessa. Väkivallan

katkaisu onnistuu harvoin omatoimisesti. Sen sijaan sillä on taipumus eskaloitua ja muuttua vakavammaksi. Kun väkivaltaan ei mitenkään puututa, kasvaa esimerkiksi riski, että uhri vaihtuu tekijäksi ja tekijä uhriksi. Tiedämme, että yleensä lähisuhdeväkivallan uhrien kynnys hakeutua tuen piiriin on korkea. Tiedämme myös, että lähisuhteessa väkivallan uhriksi joutuneiden miesten kynnys hakeutua ulkopuolisen tuen piiriin on naisia korkeampi. Vain harva heistä hakee ulkopuolista apua. Tilanne ei tältä osin parane, elleivät yhteiskunnassa vallitsevat asenteet muutu. Lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuneen miehen tuen ja avun tarve tulee tunnustaa ja oppia tunnistamaan. Asenteisiin uhriksi joutuneen miehen miehisyydestä tulee saada muutosta. Tukipalveluita tulee kehittää paremmin myös miesuhria palveleviksi ja tukipalveluihin ohjauksen tulee olla aktiivista ja yllä mainituista asenteista vapaata.

Vastakkainasettelu naisiin / miehiin kohdistuvan väkivaltatyön osalta on turhaa energian hukkaa. Nainen on Suomessa huonommassa asemassa edelleen suhteessa mieheen esimerkiksi palkoissa samasta työstä, mutta onko perusteita väittää naisten olevan huonommassa asemassa lähisuhdeväkivallan uhrina. Ehkä on ehkä ei – onko sillä loppupelissä merkitystä? Tärkeää on joka tapauksessa kuulla väkivallan uhria, kun se vain on mahdollista ja rakentaa sellainen yhteiskunta, jossa väkivallan uhri saa tarvitsemaansa tukea, oli hän sitten nainen tai mies, aikuinen tai lapsi. **R**

Petra Kjällman
Toiminnanjohtaja
Rikosuhripäivystys

Turvallinen huominen rakennetaan tänään

Rikoksentorjuntaseminaari 3.–4.10.2012 Tampereella turvallisesta kaupunkiympäristöstä ja syrjäytymisen ehkäisimestä 3.–4.10.2012.

Seminaarin ensimmäinen päivä käsitteli turvallisen kaupunkiympäristön suunnittelua ja rakentamista. Ruotsalainen arkkitehti [lih]Bo Grönlund piti mielenkiintoisen luennon asuinaluesuunnittelusta, jossa otetaan rikoksentorjunta huomioon jo suunnittelussa. Grönlund painotti, että suunnitteluvaiheessa tehty ennaltaehkäisevät ratkaisut ovat paremmin toteutettavissa, kuin jälkikäteen tehtävät muutokset. Kaupunkilaistumisen kautta saadaan sosiaalista valvontaa ja turvallisuuden tunnetta kaupunkieihin. Suomen osalta turvallista kaupunkisuunnittelua esitteli arkkitehti [lih]Ulla-Kirsikka Vainio. Tampereen Muotialan asuinalue on tällä hetkellä Suomen ainoa asuinalue, joka on suunniteltu erityisesti rikoksia ennaltaehkäisevästi.

Aseman lapset ry:n toiminnanjohtaja **Johanna Seppälä** heitti kaikille aikuisille haasteen: "Nuoret kaipaavat ympäristöä, jossa on turvallinen aikuinen. Olemmeko me siellä positiivisella asenteella?" Nuoret oleskelevat ostoskeskuksissa samoissa tiloissa aikuisten kanssa. Olisiko tämä hyvä asia, jotta voisimme kehittää ja vaikuttaa nuorten käyttäytymiseen?

Seminaarin toisen päivän avasi **Mikko Aaltonen** aiheella "Koulupudokkuus ja työttömyys rikollisuuden taustatekijöinä". Aaltonen on tutkinut aihetta rekisteriaineiston pohjalta. Aaltosen tutkimus julkaistaan marraskuun alussa. Vastaavaa tutkimusta on tehty vähän, ja rekisteriaineiston etu on sen kattavuus ryhmiin, jotka eivät vastaa kyselytutkimuksiin.

"Kansainvälisissä rikostutkimuksissa

on toistuvasti todettu, että "rikosuralle" päätyvät aikuiset ovat rikosalttiita jo nuorena. Koska rikoskäyttäytyminen alkaa huomattavasti aikaisemmin kuin koulutus ja työmarkkina-asetmavakiintuvat, vaikutusten suunta on epäselvä. Perhetaustan vaikutus lasten rikollisuuteen on helpompi todistaa. (Aaltonen 2012)"

Kriminologit **Robert Sampson** ja **John Laub** puhuivatkin "kaasaantuvasta huono-osaisuudesta". Nuoren kouluttaessa itsensä yli peruskoulun ei vanhempien koulutustasolla ole merkitystä nuoren rikollisuuteen.

"Yksilöllisyyden välisessä vertailussa työttömyys on merkittävä riskitekijä, "yksilönsäisessä" vertailussa yhteys on huomattavasti heikompi. Ainoastaan omaisuusrikollisuuden taso vaihtelee ajassa senhetkisen työllisyystilanteen mukaan, väkivaltarikollisuus ja rattijuopumukset eivät. (Aaltonen 2012)"

Nuoren ollessa sosiaalisten siteiden parissa, vaikka onkin työtön, tekee hän vähemmän rikoksia.

Aaltosen yhteenveto päätuloksista on, että ainoastaan peruskoulun koulutuksen varassa olevat ja pitkään työttömänä olleet nuoret ovat yliedustettuina rikoksen tekijöinä. Hän myös korostaa, että kaikki heikossa asemassa olevat eivät tee rikoksia. *"Riippumatta siitä, onko syrjäytymisen yksiselitteisesti rikollisuuden syy, on selvää, että koulutuksesta ja työelämästä syrjäytyneet tekevät huomattavasti muuta väestöä enemmän kaikkia tässä tutkimuksessa tarkasteltuja rikoksia. (Aaltonen 2012)"*

Vakavan väkivallan uhrinkin ovat usein "syrjäytyneitä".

> Toisen päivän puheenjohtajana toimi Rikoksentorjuntaneuvoston puheenjohtaja ja Suomen Mielenterveysseuran toiminnanjohtaja Marita Ruuhonen.

Tutkimuksen rajoitteista Aaltonen toteaa, että rekisteriaineisto tutkimuksessa kaikki yksilöominaisuus tekijät jäävät huomioimatta. Samoin rikollisuus, jota ei ilmoiteta poliisille, jää pois tutkimuksen tuloksista.

Johtopäätöksenä Aaltonen mainitsi varhaisen puuttumisen tärkeyden ja kohdennetun ennaltaehkäisyn. Koulupudokkuuden estämisellä on ennaltaehkäisevä vaikutus rikollisuuden syntymiseen. Aaltonen toi esiin Sampsonin ja Laubin ajatuksen käännekohtien merkityksestä rikosuran katkeamiselle. Työn saaminen ja parisuhde voivat toimia keskeisinä tekijöinä rikosuran katkeamiselle. Samoin [kurs]hooks for change eli kognitiivinen muutos, voi toimia uudelleenohjautumisen alkuna.

Sirkku Nurmi Kanta-Hämeen poliisilaitokselta esitteli Ankkuri-mallia. Ankkuri rakentuu moniammatillisista osaajista: poliisi, sosiaalityöntekijä, sairaanhoitaja ja nuorisotyöntekijä. Toiminnan tarkoitus on puuttua varhain nuorisorikollisuuteen ja lähisuhdeväkivaltaan. Mallia käytetään nyt muutamilla paikkakunnilla ja kolmannen Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan tavoitteena on mallin leviäminen koko maahan. Mallista voi lukea lisää poliisin nettisivuilta. **R**

Uskonnon erityisyys

Olen ylpeä vanhoillislestadiolaisesta taustastani. Ylpeyttä ei ole kokonaan onnistunut sammuttamaan viime aikoina julkisuuteen tullut vanhoillislestadiolaisessa yhteisössä tapahtunut seksuaalinen ja henkinen väkivalta. Olen tiennyt siitä pitkään kuten monet muutkin yhteisössä kasvaneet ja siellä yhä elävät. Ylpeyttä lapsuuden yhteisöstäni herättävät varsin toisenlaiset asiat. Esimerkiksi se, että vanhoillislestadiolaiset ovat parhaimmillaan mainioita keskustelijoita. Ehkä minusta tuntuu siltä, koska lestadiolaisessa puheenparressa on minulle paljon lapsuudesta ja nuoruudesta tuttuja asioita. Keskustelemaan halukkaat pääsevät yhteisössä hiomaan taitojaan haastavissa olosuhteissa, sillä tietyistä aiheista keskustelu pyritään vaimentamaan.

Koska tunnen henkilökohtaisesti noita vaimentamisen tapoja ja olosuhteita, olen erityisen ylpeä niistä lestadiolaisista, jotka ovat uskaltaneet ja jaksaneet uhmata rivien välissä ja sosiaalisissa tavoissa muodostuneita puhumiskieltoja ottamalla esille ehkäisykiellon seuraukset perheille ja niissä kasvaville lapsille, seksuaalisen väkivallan ohittamisen käytännöt ja yhteisössä harjoitetun henkisen väkivallan. Vaikka osa heistä on suljettu yhteisön ulkopuolelle, tunnistan heidän toiminnassaan juurikin lapsuudenkodissa oppimani eettisen toiminnan ideaalin: vääryyksistä on puhuttava rehellisesti ja niiden poistamiseksi on tehtävä työtä.

Ideaalit ovat hienoja, niiden toteuttaminen ei useimmiten mene niin kuin Stromsödså. Erityisen haasteen vääryyksiä vastustava saa, jos hän yrittää muuttaa asioita yhteisössään, jossa oma identiteetti on muodostunut. Toinen haastava juttu on lähteä hakemaan apua tilanteisiin, joista ei ole saanut aiemmin avoimesti puhua. Vaikeus puhua tietyistä asioista liittyy suoraan myös Rikosuhripäivystyksen asiakas kohtaamisiin.

Mitkä olisivat tärkeimmät asiat, jotka Rikosuhripäivystyksen työntekijän kan-

nattaisi muistaa, kun asiakkaaksi tulee väkivaltaa kokenut ihminen vanhoillislestadiolaisesta tai muusta uskonnollisesti suljetusta yhteisöstä? Päätin kysyä tätä väkivaltaa uskonnollisessa yhteisössä tutkineelta [lih]Johanna Hurtigilta.

Hän nosti keskeiseksi asiaksi sen, että uskonnolliseen yhteisöön kuuluvan asiakkaan toiveet ja tarpeet ovat samanlaiset kuin muiden. Jokainen tahtoo tulla kuulluksi, saavuttaa takaisin loukatun ihmisarvonsa. Kaikki tarvitsevat oikeutta ja konkreettista apua ja neuvoja mahdolliseen oikeusprosessiin. Yhtä tärkeää Johanna Hurtigin mukaan on kuitenkin herkistyä yhteisön ja uskon tuomiin erityispiirteisiin. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi seuraavien kysymysten tarkkaavaista huomioimista: Miten uhri kertoo siitä, miten häneen ja tapahtuneeseen on yhteisössä reagoitu? Estääkö usko tai yhteisö uhrin oikeuksien toteutumista? Kolmanneksi Hurtig muistuttaa, että näihin erityispiirteisiin tulisi kuulemisen lisäksi myös tarttua.

Väkivalta tapahtuu aina tietyssä kontekstissa: yhteisön piirteiden tavoittaminen on asiakkaan tukemisessa oleellista. Työntekijän olisi hyvä käsitellä asiakkaan kanssa mahdollisia uhiutumista jatkavia yhteisöllisiä ja uskonnollisia merkityksiä. Uskosta ja yhteisöstä puhumista ei pidä asiakaskontakteissa pelätä. Niiden käsittely voi olla uhrille tärkeää.

Uskonnollinen yhteisö välittää usein moraalialia. Huonosti kohdattu väkivaltakokemus voi kyseenalaistaa uhrin suhteen yhteisöön ja hänelle tärkeän uskon. Väkivallan käsittelyn käynnistämä kriisi voi uskonnolliseen yhteisöön kuuluvan asiakkaan kohdalla olla vielä syvempi kuin muilla väkivallan uhreilla. Näin ei kuitenkaan välttämättä ole: usko ja yhteisö voivat olla myös kannattelevia tekijöitä uhrin elämässä. Tuetussa keskustelussa voi selvitä, kummasta vaihtoehdosta on kyse. **R**

Salome Tuomaala
projektipäällikkö
Uusi Paikallisuus -hanke

Rahat on loppu ja tyhjä pää

Kaikkesta voi syyttää Euroopan talouskriisiä, niin myös haavoittuvamman asemassa olevien kansalaisten palvelujen karsimisesta. Kuntien talous on kireällä, ja jostain on säästöt otettava.

Lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuneen rikoksen uhrin taivaalla on havaittavissa tummia pilviä. Samaan aikaan, kun

- tavoitellaan lähisuhdeväkivallan vähentämistä vahvistetun valtakunnallisen lähisuhdeväkivallan vähentämisohjelman mukaisesti

- MARAK-mallilla ehkäistään vakavan lähisuhdeväkivallan uusiutumista

- ollaan valtakunnallisesti pulassa lukuisien perhesurmien takia

- sisäisen turvallisuuden ohjelmalla pyritään parantamaan erityisen haavoittuvien rikoksen uhrien ohjautumista avun piiriin,

on joissain kunnissa löydetty säästämiskohteita turvakotitoiminnasta. Näin siitäkin huolimatta, että Suomessa on kiistatta liian vähän turvakotipaikkoja väestöön nähden. Tiedämme, että lähisuhdeväkivallan uhreilla pitäisi olla entistä matalampi kynnys avun hakemiselle ja saamiselle, jotta riskiä sen vakavista seurauksista voitaisiin vähentää. Tiedämme, että liian moni lähisuhdeväkivallan uhri jää ilman apua, emmekä voi tietää, mikä niistä mahdollisesti johtaa kohtalokkaihin seurauksiin.

Saamani käsityksen mukaan sekä Espoon että Porin kaupungit ovat luopumassa tai ainakin rajusti vähentämässä turvakotipalvelujen kustantamista. Mikä perustelu lieneekään, ei se ainakaan voi olla lähisuhdeväkivallan vähäisyys tai turvakodin tarpeettomuus. Vaikka en ymmärrä Porin suunnitelmia, niin vielä vähemmän

ymmärrän väkirikkaan Espoon päätöstä. Vaikka kunnassa kuinka tehtäisiin hyvää avopalvelua lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseksi, ei se korvaa turvakotia, jonne uhri voi lapsineen tulla ympäri vuorokauden, sen kummemmin varoittamatta ja tarvittaessa jopa niin, että kohteessa maksetaan taksille kuljetuksesta.

Kalustettu tukiasunto ei korvaa turvakotia, vaikka sinne voisi sosiaalipäivystyksen kautta päästä yhtä lailla etukäteen varoittamatta. Päätöksen tekeminen avun hakemisesta ei ole lähisuhdeväkivallan uhrille koskaan helppo. Usein väkivaltaa on jatkunut pitkään ja toistuvasti, ennen kuin päätös avun hakemisesta on kypsytynyt. Kun kypsyminen vihdoin, jonkun väkivaltilanteen yhteydessä syntyy, pitää apua olla saatavilla mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Usein uhri on niin uupunut, että hän tarvitsee vähintään muutaman vuorokauden aikaa rauhassa koota itsensä. Hän tarvitsee ammatti-ihmisiä ympärilleen, joiden kanssa jakaa ajatuksiaan ja suunnitella tulevaisuuttaan. Hän tarvitsee myös sitä turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta, jonka yhteisöllinen turvakoti mahdollistaa. Jos tarjolla oleva apu on ilman henkilöstöä toimiva tukiasunto, jossa kaikista käytännön asioista on itse huolehdittava, ei se tarjoa riittävää tukea levolle ja palautumiselle, mutta sen sijaan se lisää riskiä, että uhri palaa pian takaisin sinne, mistä tulikin. On mitä ilmeisintä, että lähisuhdeväkivallan uhri voi hyötyä myös avopalvelusta, useimmiten jatkotukena turvakotijakson jälkeen. Siihen kaiketi perustuu se, että monen turvakodin yhteyteen on kehitetty myös avopalvelua.

Turvakotien puuttuminen lisää ilman apua jääviä lähisuhdeväkivallan uhreja. Se tulee myös lisäämään vakavan lähisuhdeväkivallan uusiutumisen riskiä, ja voihan se lisätä perhesurmienkin riskiä. Lopettamalla palvelu, ei ainakaan tässä tapauksessa lopeteta sen tarvetta. Ennemminkin tulee mieleen ongelmien lakaiseminen maton alle. Sitä on kuitenkin turha pelätä, että lähisuhdeväkivallan uhrin hyppisivät barrikadeille osoittamaan mieltään palvelujen alasajosta.

Toivottavasti olen joka kohdassa väärässä.

R

Petra Kjällman
Toiminnanjohtaja
Rikosuhripäivystys

>Jasmin heikentää hyökkääjää terävillä polvipotkuilla ennen käsivetoa.

Itsepuolustustaidot tuovat itseluottamusta

Rikoksia kuten laittomia uhkauksia ja väkivaltaa tapahtuu maassamme joka päivä. Uhkaavia tilanteita saattaa tapahtua missä ja milloin vain, mutta niitä voi yrittää välttää omalla käyttäytymisellä ja olemuksella harjaannuttamalla esimerkiksi sanatonta itsepuolustusta.

Oululainen turvallisuusalan ammattilainen **Kimmo Kolehmainen** 32v., on harjoittanut erilaisia itsepuolustus- ja kamppailulajeja jo 17 vuotta. Oulun Kamppailuklubilla muun muassa Scandinavian

Defendoa lajina ohjaava mies kertoo, että jo pelkästään ympäristöä terveellä tavalla tarkkailemalla voitaisiin estää satoja uhkatilanteita.

– Meistä jokainen tarkkailee huomaamattaan ympäristöään esimerkiksi liikennevaarojen kannalta. Samalla tavalla olisi hyvä ottaa vastaava terve tarkkaileminen arkielämään mukaan, jolloin voitaisiin välttyä monilta uhka- ja vaaratilanteilta. Eräs tällainen esimerkkitalanne on ilta-myöhään kadulla vastaan tuleva ihmisjoukko. Kannattaako tällöin kävellä joukon läpi suoraan, astua sivuun, kääntyä takaisin päin, siirtyä täysin eri tielle vai kenties etsiä katseella lähellä olevaa liikkettä tai ihmistä? hän kyselee.

Kolehmainen muistuttaa, että uhkaavissa tilanteissa on tärkeää huolehtia oman vartalon asennosta, jotta se olisi mahdollisimman tasapainoinen ja neutraali.

– Kun kehon kieli on neutraali, emme anna itsestämme uhkaavaa kuvaa hyökkääjälle. Hyvä tasapaino antaa lisäksi mahdollisuuden parempaan fyysiseen itsepuolustukseen. Uhkaavissa tilanteissa on äärimmäisen tärkeä taito hallita lisäksi

omia tunteita kuten pelkoa ja ahdistusta, hän lisää.

Sanatonta viestintää

Kolehmainen kertoo, että ihmisten tulisi ottaa huomioon aina sekä omat että muiden eleet ja ilmeet, joita jokainen meistä ilmaisee omalla käytöksellään ja ulkonäöllään.

– Me viestimme omalla olemuksellamme jatkuvasti muille tuntemiamme asioita ja seuraamme myös, miten muut viestivät eri tilanteissa sanattomasti meille. Harvoin tulemme kuitenkaan ajatelleeksi sitä, että näitä sanattomia viestejä voi käyttää monipuolisesti hyväksi tavallisessa arjessa, mutta myös uhkatilanteessa, hän huomauttaa.

Kolehmainen korostaa, että itsepuolustuksen tärkeimpiä taitoja on juuri sanattoman viestinnän tulkitseminen ja ilmaiseminen oikeassa paikassa oikeaan aikaan.

– Ihminen voi viestiä toiselle tiettyä tunnetta tarkoituksella pelkällä olemuksella. Jos esimerkiksi aggressiiviseen katseeseen ja äänenpainoon liitetään nyrkissä olevat kädet ja tiukka yleisilme kasvoilla, viestin vastaanottanut henkilö reagoi tähän joko automaattisesti pelkäämällä tilannetta tai hän voi kokea sen haasteeksi, johon vastaa myös niin sanotusti samalla mitalla. Olisikin tärkeää tiedostaa omat maneerit ja käyttäytyminen uhkaavissa tilanteissa, ettei ainakaan epähuomioissaan pahentaisi tilannetta omalla käytöksellä ja eleillä. Meille kaikille syntyy stressireaktioita, halusimme tai emme, ja myös näiden fysiologiset vaikutukset on hyvä tiedostaa, miten ne kehossa ilmenevät, hän painottaa.

Reviiri ja vartalonkieli

Kolehmainen kertoo, että meillä jokaisella on oma henkilökohtainen tila eli reviiri, jonka sisäpuolelle emme päästä kuin aivan lähimmät henkilöt kuten esimerkiksi oman puolison ja omat lapset. Ihminen voi ilmaista oman reviirin tarvetta aivan tavallisissa tilanteissa, ja eräs yleisimmis-

tä tavoista on laittaa esimerkiksi laukku tai hanskat vierelleen julkisilla paikoilla istuessa. Ihminen viestii ympäristölleen reviiirin tarpeestaan yllättävän paljon myös vaatteillaan, koruillaan ja ilmeillään.

– Joillekin henkilöille oman reviiiritilan rikkoutuminen on psyykkisesti voimakas kokemus, jonka uhkatilanteessa hyökkääjä pyrkiikin tarkoituksella rikkomaan. Tämän vuoksi meidän jokaisen tulisi pitää huolta kehon lisäksi myös omasta psyykestä, jotta uhkatilanteen aikana kykenisi toimimaan mahdollisimman järkevästi ja aktiivisesti, hän painottaa.

Puhumisen merkitys

Turvallisuusalalla kouluttajana toimiva Kolehmainen korostaa puhumisen ja rauhallisen äänensävyn merkitystä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

– Puhuminen yleensä rauhoittaa tavalla tai toisella ja saattaa parhaimmassa tapauksessa laukaista koko tilanteen. Uhkatilanteissa kannattaa käyttää aina ensin hyväksi keskustelustrategiaa. Silloin, kun hyökkääjälle puhuu rauhallisesti, tulee myös oma muu käytös olla rauhallista. Hyökkääjälle täytyy näyttää rauhallisin liikkein myös omat kädet, jotta hän huomaa, ettei hyökkäyksen kohteena olevan käsissä ole aseita. Tällaisessa tilanteesahan ei saisi missään nimessä reagoida ainakaan niin, että oma äänenpaino voimistuisi, tuijottaisi tiukasti hyökkääjää silmiin, puhuisi hampaiden välistä kasvojen jännittyneenä tai omat kädet menisivät liksaksi nyrkkiin.

Oikeus itsensä puolustamiseen

Oulun Kamppailuklubilla 1,5 vuotta säännöllisesti Defendoa harrastanut **Jasmin Honkanen** 22v., kertoo aloittaneensa lajin mielenkiinnosta itsepuolustusta kohtaan sekä hyödyntääkseen sitä tarpeen vaatiessa omassa ammatissaan turvallisuusalalla.

– Mielestäni kaikkien olisi hyvä tutustua jossakin välissä itsepuolustukseen ja myös koulut voisivat olla osallisena tässä asiassa esimerkiksi liikuntatuntien merkeissä. Defendo on siinäkin mielessä hyvä laji, että tässä tekniikka on mukautettu vastaamaan tyypillisiin väkivaltatilanteisiin, joita tämän päivän yhteiskunnassamme esiintyy, hän kuvailee.

– Defendo on erinomainen laji, sillä siinä tekniikka on hiottu mahdollisimman yksinkertaiseksi ja käytännölliseksi. Tässä lajissa otetaan huomioon lisäksi jokaisen harrastajan aiemmat kokemukset erilaisissa uhkatilanteissa ja opetetaan hyödyntämään äärimmäisen tärkeää sanaton viestintää, hän painottaa. **R**

Itsepuolustus- ja kamppailulajit

Ihminen on pyrkinyt kautta aikojen puolustamaan sekä itseään, että tuhoamaan vastustajan, jonka johdosta on syntynyt useita erilaisia itsepuolustus- ja kamppailulajeja muun muassa Koreassa, Japanissa, Thaimaassa ja Israelissa. Suurin osa tämän päivän harrastajista harjaannuttaa kuitenkin näitä taitoja oman perushyvinvoinnin ylläpitämiseksi, tukeakseen turvallisuuden tunnetta tai kilpaillakseen kyseisessä lajissa. Harrastipa henkilö sitten mitä lajia vain ja mistä syystä tahansa, hän kykenee ylläpitämään taitojaan parhaiten omistautumalla säännöllisiin treeneihin, omaamalla hyvän moraalien, sekä kunnioituksen toisia ihmisiä kohtaan.

Itsepuolustuslajien tarkoitus on puolustautua fyysiseltä hyökkäykseltä. Itsepuolustuslajeja ovat muun muassa Aikido, Krav maga, Defendo, Streetwise JKD, Senshido, Hokutoryu Ju-Jutsu ja Hapkido. Taistelulajeja ovat esimerkiksi Jujutsu, Ninjutsu, Gongfu ja Karate. ja Kamppailulajeja puolestaan ovat Judo, Taekwon-do, Thainyrkkeily, Taido ja Vapaaottelu.

Laki Itsepuolustuksesta ja hätävarjelusta

Suomen Rikoslaki ja sen 4. luvun 4 § Hätävarjelusta

”Aloitettun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet.”

”Jos puolustuksessa on ylitetty hätävarjelen rajat, tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos olosuhteet olivat sellaiset, ettei tekijältä kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon hyökkäyksen vaarallisuus ja yllätyksellisyys sekä tilanne muutenkin.”

Teksti: Minna Korva-Perämäki

Itsepuolustus on harrastuksena mukavaa ja hyödyllistä

Rikosuhripäivystyksen Lounais-Suomen aluetoimiston aluejohtaja **Tiina Rantanen** kertoo harrastaneensa Krav Magaa vähän yli kaksi vuotta.

Rantanen kertoo harrastavansa lajia oman hyvinvointinsa tukemiseksi sekä totta kai mukavan seuran vuoksi.

– Harjoituksissa oppii ottamaan myös hyökkäyksiä vastaan ja reagoimaan niihin tiettyllä tavalla puolustautuakseen. Uskon, että tositilanteesta näistä tekniikoista jää jotakin niin sanotusti selkärankaankin. Toivon kuitenkin luonnollisesti, etten koskaan joudu tällaiseen tilanteeseen, hän lisää.

Rantanen kertoo käyvänsä treeneissä muutaman kerran viikossa ja harrastavansa Krav Magan lisäksi myös muuta liikuntaa.

– Kohtaan työssäni runsaasti erilaisten rikosten uhreja ja paljon esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa kokeneita henkilöitä, joten treeneissä pääsen samalla tyhjentämään mieleni kaikesta tästä ja voin keskittyä vain kyseiseen hetkeen. Olen joskus nuorempana harrastanut karatea, ja tämä nykyinen laji tuntui olevan hyvä jatke sille. Luin Krav Magasta aikoinaan jostakin lehdestä, ja se alkoi heti kiinnostaa minua. Mietin asiaa kuitenkin muutaman vuoden ennen kuin ilmoittauduin itse kurssille. Krav Magassa juuri itsepuolustuskäsitelmä on hyvä lähtökohta koko harrastukselle. Mielestäni jokainen ihmisen tulisi tietää perusasioita itsepuolustuksesta, hän tiivistää. **R**

Pojat ja miehet

– unohdettu sukupuoli?

Kolmannen sisäisen turvallisuuden ohjelmaan liittyvä Sisäasiainministeriön seminaari 23.10.2012 haastoi osanottajat pohtimaan sitä, onko poikien ja miesten turvallisuusongelmat otettu riittävästi huomioon turvallisuustyössä. Tarkastellaanko poikia ja miehiä ensisijassa vain siitä näkökulmasta, mitä turvallisuusongelmia he mahdollisesti aiheuttavat?

Tampereen yliopiston sukupuolen- ja kulttuurintutkija **Arto Jokisen** mukaan miehet ovat enemmistönä edustettuina lähes joka saralla ja käytännössä elämme miesten maailmassa. Miehistä ei puhuta sukupuolen kautta eikä miehistä keskustella käyttäytymisen tai kiinnostuksen kohteen näkökulmasta. Sukupuoli ja väkivalta yhdistettiin 1990-luvun puolivälissä, jolloin ryhdyttiin keskustelemaan perheväkivalta ja siihen puuttumisesta nimenomaan naisiin kohdistuvana väkivaltana. Naisista väkivallan tekijöinä on vähän tutkimusta ja miesten uhriutumisesta tutkimusta on tuskin lainkaan. Jokinen pohti alustuksessaan johtuuko miesten uhriutumisen vähäinen tutkimusten määrä siitä, että asiasta ei osata puhua, ei haluta puhua tai keskusteluun ei löydetä sanoja.

Hankekoordinaattori **Mika Lehtonen** kertoi Väestöliiton poikiin painottuvasta työstä. Lehtosen mukaan pojat tarvitsevat enemmän miehiä arkeen ja tarvitsevat miehiltä vastauksia arjen ongelmiin. Miehiä pitäisi motivoida naisvaltaisille aloille antamaan pojille esimerkkiä.

Projektityöntekijä **Sami Keski-Nisula**, Helsingin Missiosta, kertoi Aggredi-hankeesta jossa työskennellään rikoksen tekijöiden kanssa. Keski-Nisulan mukaan heidän asiakkailtaan on ollut kokemusta kiusattuna olemisesta sekä kyllästymistä uhrin rooliin. Uuden roolin hakeminen rikoksen tekijänä on tuonut nuorelle mukanaan etuja kuten arvostusta ja hyväksyntää nuorten joukossa. Keski-Nisula nosti esiin ylisukupolvista väkivallankierrettä.

Rikosuhripäivystyksen toiminnanjohtaja **Petra Kjällman** painotti, että julkinen keskustelu miehiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta ajautuu usein sivuraiteille. Hän painotti, että miehiin kohdistuvan väkivallan tutkiminen ja siitä keskustelu ei sulje pois naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Kummastakin ilmiöstä on syytä puhua ja apua tulee aina tarjota uhrille sukupuolesta riippumatta.

Tutkija **Mikko Aaltonen** Oikeuspoliittisel-

ta tutkimuslaitokselta nosti esiin tuloksia omasta tutkimuksestaan. Aaltosen mukaan pojat aloittavat rikoskäyttäytymisen nuorempana kuin tytöt. Riskitekijöitä rikoskäyttäytymiselle ovat: ei koulutusta, ei ammattia, pitkä työttömyys sekä matalat tulot. Väkivallan kohdalla on huomattavissa, että mitä vakavampaa se on, sitä suurempi osa uhreista on miehiä, ja sitä syrjäytyneempiä ovat sekä uhri että tekijä. Aaltosen mukaan syrjäytyneiden tunnistamiseen tarvitaan lisää menetelmiä. Työvoiman kysynnässä tapahtuneet muutokset ovat erityisen vahingollisia syrjäytymisvaarassa oleville miehille. Aaltonen korosti, että rikoskäyttäytymisen ennaltaehkäisyssä tärkein asia on koulupudokkaiden ennaltaehkäisy. **R**

**Kuusikallio, Visa – Kuusikallio, Katri (toim.)
Hyväksikäytetyt – Selviytyjät kertovat
Minerva Kustannus Oy 2012, 279 s.**

Kuluneina vuosina on ilmestynyt monia seksuaalista hyväksikäyttöä käsitteleviä kirjoja. Niiden taso on ollut hyvinkin vaihteleva – asiallisista analyysistä hyvin raflaaviin omaelämäkerrallisiin kuvauksiin. Käsillä oleva artikkelikokoelma *Hyväksikäytetyt – Selviytyjät kertovat* edustaa aihepiirin laadukkaampaa osastoa. Silti kirjan rakenne on perinteinen: anonyymejä tapaukskertomuksia, joiden sävy on rajuimmillaan hyvin suorasukainen ja sitten asiantuntijoiden psykologisia tulkintoja tapahtumista. Kirja painottuu nimensä mukaisesti seksuaalisesta hyväksikäytöstä toipumiseen, ja se on teoksen rohkaiseva, positiivinen elementti. Toisten ihmisten selviytymistarinoista lukeminen epäilemättä auttaa vaikean teeman kokonaisuuden ymmärtämistä ja ehkä tuo myös ratkaisumalleja hyväksikäyttöä kokeneille.

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on vakavasti traumatisoiva ja monesti vaikeasti hoidettava rikos. Pahimmillaan seksuaalirikoksen seuraukset voivat seurata läpi elämän. Ja vaikutukset heijastuvat myöhempiin parisuhteisiin ja muihinkin ihmissuhteisiin. Varhain menetetty luottamus ei helposti palaudu. *Hyväksikäytetyt* -kirja painottuu uhrin selviytymiseen ja antaa käytännön neuvoja avun hakemiseen. Myös uhrin läheisten hankala tilanne otetaan monipuolisesti huomioon. Kirjoittajat toteavat, että ”seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittynyt vaikenemisen kulttuuri on vihdoin murtunut”. Se on hyvinkin mahdollista ja toivottavaa, mutta keskustelun taso ei kuluneina vuosina aina ole ollut mieltäylentävää. Seksuaalisuuteen liittyvät väärinkäytökset ja rikokset ovat usein niin pöyristyttäviä, että ne herättävät voimakkaita tunteita. Usein aihetta käsittelevissä lehtikirjoituksissa lynkkausmieliala ei ole kaukana, nettikeskusteluissa väkivaltauhkauksia annetaan suoraan.

Hyväksikäytettyjen kokemuksia ja toipumista kuvaavat kirjat ovat ehdottomasti tarpeellisia – varsinkin kun ne säilyttävät asiallisen ja harkitsevan asenteen, kuten [kurs]Hyväksikäytetyt. Toisinaan tulee silti mieleen, miten paljon turhaa huolta ja pelkoa nämä seksuaalirikoksia käsittelevät kirjat saattavat tuoda vaikkapa pienten lasten vanhemmille. Kaikki tuntemattomat tai tutut aikuiset eivät ole hyväksikäyttäjiä tai pedofiileja. Vielä pari vuosikymmentä sitten lasten ja vaikkapa naapurin aikuisten suhteet saattoivat olla varsin läheisiä ja mutkattomia. Nykyään tämän tapainen kanssakäyminen lasten ja aikuisten välillä alkaa olla mennyttä maailmaa. Tälläkin kehityksellä on epäilemättä vaikutuksensa lasten tunne-elämälle.

Joka tapauksessa *Hyväksikäytetyt* -teos toimii tiiviinä oppaana niin hyväksikäyttöä kokeneille kuin ammattiauttajillekin. Syyllisyyden, häpeän ja traumatisoitumisen prosesseja kuvataan selkeästi ja toipumisprosessin pitkäkestoisuutta vakuuttavan realistisesti. Helppoja ratkaisuja kirja ei tarjoa, mutta sitäkin enemmän uskottavia ratkaisumalleja. Teemoiltaan [kurs]Hyväksikäytetyt on monipuolinen: suhteellisen tiiviissä artikkelieissa käsitellään hyväksikäytön vaikutusta uhrin läheisiin ihmissuhteisiin, parisuhteeseen sekä uhrin juridista asemaa. Myös uskonnollisten yhteisöjen problematiikka nousee jälleen esille. Erityisen ansiokasta on myös miesnäkökulman huomioon ottaminen – poikien seksuaalinen hyväksikäyttö on edelleenkin suhteellisen vaiettu asia.

Hyväksikäytetyt -teos sisältää paljon olennaisia teemoja, mutta monialaisuus ja monipuolisuus tuo mukanaan myös ongelmia. Vakavat ja tärkeät kysymykset jäävät paikoin harmillisen lyhyiden artikkelien varaan. Laajempia ja analyttisempia alan julkaisuja odotellessa *Hyväksikäytetyt* on silti tutustumisen arvoinen puheenvuoro näiden vaikeiden asioiden parissa työskenteleville. **R**

Kai Kiviranta

Kysymys:

Olen 15vuotias tyttö ja olen saanut jo pitemmän aikaa kuvia (aika rivoja...) yhdeltä nettitutulta. Kuvat ovat ruvenneet hieman vaivamaan mua. En oikein viitti puhua asiasta kotona kun siitä tulee iso riita ja se on vähän noloa. Ite en ole lähettänyt mitään, mutta olen chatännyt sen kanssa. Onko tämä rikollista? Voinko saada rangaistuksen, jos poliisi saa tietää asiasta ja saako vanhempani tietää tästä

Vastaus:

Rikoslain 6 §:n mukaan lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä voidaan tuomita henkilö, joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon. Jos nettitututtavasi on aikuinen, on hän todennäköisesti kuvia lähettelemällä syyllistynyt lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön.

Rikoslain 7§ sisältää kuitenkin rajoitussäännöksen, jonka mukaan lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä ei pidetä tekoa, joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsyydessä ei ole suurta eroa. Tämä tarkoittaa sitä, että jos nettitututtavasi on ikäisesi, ei hän mitä todennäköisemmin ole syyllistynyt rikokseen.

Ite et myöskään ole syyllistynyt rikokseen, joten et voi saada rangaistusta.

Sinun kannattaa kertoa asiasta vanhemillesi, sosiaaliviranomaisille ja/tai mahdollisesti myös poliisille, jotta kuvien lähettely saadaan lakkaamaan. **R**

Kysymys:

Olen 19-vuotias mies. Minut pahoinpideltiin baari-illan jälkeen. Etuhampaani särkyi, ja sen korjaaminen tuli kalliiksi. Oikeudenkäynti on luultavasti alkuvuodesta. Minua pahoinpidellyt mies kiistää koko tapahtuman. Haluaisin asianajajan hoitamaan asiaa, mutta opiskelijana minulla ei ole varaa. Kuulin, että pienituloisena voisin saada oikeusapua oikeusaputoimistosta. Epäilen sitä, koska vanhemmillani on hyvät tulot ja asun vielä kotona. Miten minun kannattaisi toimia?

Vastaus:

Oikeusapulain mukaan oikeusapua annetaan valtion varoin henkilölle, joka tarvitsee asiantuntevaa apua oikeudellisissa asiassa, ja joka taloudellisen asemansa vuoksi ei kykene itse suorittamaan sen hoitamisen vaatimia menoja.

Lain mukaan oikeusapua annetaan hakemuksesta korvauksetta tai omavastuusuutta vastaan hakijan taloudellisen aseman perusteella. Hakijan taloudellinen asema arvioidaan hänen kuukausittain käytettävissään olevien varojen (käyttövara) ja varallisuuden perusteella. Käyttövara lasketaan hakijan ja hänen aviopuolisonsa taikka hänen kanssaan avioliitonomaisissa olosuhteissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävän kuukausittaisen tulojen, välttämättömien menojen ja elatusvelvollisuuden perusteella. Rikosasioissa syytetyn puolison tuloja ei oteta huomioon.

Oikeusavun määrä lasketaan siis käyttövarojesi perusteella, eivätkä vanhempien tulot vaikuta sen myöntämiseen. Sinun kannattaa ottaa yhteyttä oikeusaputoimistoon oikeusavun hakemiseksi. Voit hakea oikeusapua hakea miltä tahansa oikeusaputoimistolta asuinpaikastasi riippumatta.

Olet todennäköisesti myös vanhempien kotivakuutuksen vakuutus-turvan piirissä. Kotivakuutuksen yleensä liittyy oikeusturvavakuutus, joka voi kattaa oman asianajajan käyttämisestä aiheutuneet kulut ja palkkiot. Mikäli Sinulla on tällainen oikeusturvaus, et voi saada oikeusapua muutoin kuin siihen osuuteen, jota vakuutuksesta ei korvaa.

Valtiokonttori saattaa jälkikäteen korvata oikeudenkäynnistä aiheutuneet kustannukset, mutta yleensä tämä ei ole mahdollista, ellet ole ensiksi maksanut asianajajasi laskua. **R**

Kysymyksiin vastaa asianajaja
varatuomari Mika Haavisto.
Lisätietoja: www.l-h.fi

RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN YHTEYSTIEDOT

KESKUSTOIMISTO

keskustoimisto@riku.fi
Läntinen Brahenkatu 2,
00510 Helsinki

Petra Kjällman, toiminnanjohtaja
gsm: 040 510 6210
Merja Eloaho, toimistosihteeri
gsm 040 578 3564, fax. (09)272 2012
Heli Yli-Räsänen RIKU-lehden
toimitussihteeri
gsm 050 593 0326

NUORIKU projekti
Maistraatinportti 4 A 7.krs

Maatu Arkio-Lampinen
projektipäällikkö
gsm 040 6744 895
Nina Vaaranen-Valkonen
projektisuunnittelija
gsm 040 6791673
Päivi Viro
projektisuunnittelija
gsm 040-6705344

ETELÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

etelasuomi@riku.fi

Jaana Koivukangas, aluejohtaja
gsm 040 512 9335
Maistraatinportti 4 A 4. krs.
00240 Helsinki

Pääkaupunkiseudun palvelupiste

puh. (09) 4135 0550
Anne Veijola, toiminnanohjaaja
gsm 040 523 0595
Riitta Putkonen, toiminnanohjaaja
gsm 0400 971 940
Satu Perho, toiminnanohjaaja
gsm 040 652 8341
Maistraatinportti 4 A 4. krs.
00240 Helsinki

Keski-Uudenmaan palvelupiste

Tuija Hellsten, toiminnanohjaaja
gsm. 0400 875 395

Päijät-Hämeen palvelupiste

Tuija Hellsten, toiminnanohjaaja
gsm 050 402 1158

Kymenlaakson palvelupiste

Tuija Hellsten, toiminnanohjaaja
gsm 0500 981 837

Länsi-Uudenmaan palvelupiste

gsm 040 351 8500

Porvoon seudun palvelupiste

Jari Oksanen, yhdyshenkilö
gsm 0400 494 039
Lundinkatu 5 06101 Porvoo

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

sisasuomi@riku.fi

Katariina Westman, aluejohtaja
gsm 050 421 0236
Hatanpään valtatie 34 E, 4. krs
33100 Tampere

Pirkanmaan palvelupiste

Marjo Pakkala, toiminnanohjaaja
puh (03) 3141 8513
gsm 045 8024834
Hatanpään valtatie 34 E, 4. krs
33100 Tampere

Hämeenlinnan palvelupiste

Rebekka Wadhwa, toiminnanohjaaja
gsm 050 378 2877
Koulukatu 16 13100 Hämeenlinna

Jyväskylän seudun palvelupiste

Tarja Kiuru ja Pirjo Tupamäki,
yhdyshenkilöt
puh. (014) 266 7150
gsm 050 368 0188
Asemakatu 2 40100 Jyväskylä

Sastamalan palvelupiste

Mari Kyttälä ja Hannele Kyttälä-Koskinen,
yhdyshenkilöt
gsm 050 359 7972
puh. (03) 512 0500 (vaihe)
Vammalan tukitalo
Aarnontie 17 A 5 38200 Sastamala

LOUNAI-SUOMEN ALUETOIMISTO

lounaissuomi@riku.fi

Tiina Rantanen, aluejohtaja
gsm 050 551 5055
Yliopistonkatu 24 B 28 20100 Turku

Turun palvelupiste

Leila Taipale, toiminnanohjaaja
puh. (02) 235 5055
gsm 050 340 3580
Yliopistonkatu 24 B 28 20100 Turku

Salon palvelupiste

Jutta Sohlman, yhdyshenkilö
gsm 050 304 7015
Rummunlyöjänkatu 7 B, 2.krs. 24100
Salo

Porin palvelupiste

Tuija Mäntylä, yhdyshenkilö
gsm 050 593 6706
Satakunnan piiri ry
Antinkatu 8 28100 Pori

Rauman seudun palvelupiste

Sari Salminen, yhdyshenkilö
gsm 050 375 5338
Valtakatu 13 26100 Rauma

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO

lansisuomi@riku.fi

Mika Lindén, aluejohtaja
puh. (06) 317 5654
gsm 050 572 9265
Kauppapuistikko 26 65100 Vaasa

Vaasan palvelupiste

Terhi Laitala, toiminnanohjaaja
gsm 0400 175269
Kauppapuistikko 26 65100 Vaasa

Kokkolan palvelupiste

Katja Rauma, toiminnanohjaaja
gsm 0440 548265
Sairaalakatu 9 67100 Kokkola

Seinäjoen palvelupiste

Terhi Laitala, toiminnanohjaaja
gsm 0400 175269
Kauppakatu 1 (Järjestöalo, 2.krs)
60100 Seinäjoki

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO

itasuomi@riku.fi

Jaana Rossinen, aluejohtaja
puh. (013) 221 990
gsm 040 507 0795
Siltakatu 14 b 26 80100 Joensuu

Joensuun palvelupiste

Annariina Tahvanainen, toiminnanohjaaja
gsm 040 725 6001
Siltakatu 14 B 26, 4. krs
80100 Joensuu

Savonlinnan palvelupiste

Sisko Stolt, yhdyshenkilö
puh. (015) 273 700
Olavinkatu 40 A 57130 Savonlinna

Kuopion palvelupiste

puh. (017) 262 7738
Eila Kersalo, toiminnanohjaaja
gsm 050 557 6712
Saastamoisenkatu 12 70100 Kuopio

Mikkelin palvelupiste

Mirka Leikas, yhdyshenkilö
puh. (015) 214 401
Porrassalmenkatu 23 A 4 50100 Mikkeli

Lappeenrannan palvelupiste

Maarit Kuntola, yhdyshenkilö
gsm 050 501 7994
Pormestarinkatu 6 A (5.krs)
53100 Lappeenranta

POHJOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO

pohjoissuomi@riku.fi

Maarit Saukko, aluejohtaja
gsm 040 543 3495
Torikatu 16 90100 Oulu

Oulun seudun palvelupiste

Tanja Korkala, toiminnanohjaaja
gsm 044 7868894
Torikatu 16 90100 Oulu

Kajaanin palvelupiste

Jaana Vanhala, toiminnanohjaaja
gsm 040 822 5200
Tehdaskatu 11 87100 Kajaani

Raahen seudun palvelupiste

Tanja Korkala, toiminnanohjaaja
gsm 044 786 8894

LAPIN ALUETOIMISTO

lappi@riku.fi

Päivi Alanne-Kunnari, aluejohtaja
gsm 0400 979 175
Maakuntakatu 29 -31 B 3.krs
96200 Rovaniemi

Rovaniemen palvelupiste

Soile Saukkonen, toiminnanohjaaja
gsm 0400 979 026
Maakuntakatu 29 -31 B 3.krs
96200 Rovaniemi

Kemin palvelupiste

Satu Peurasaari, yhdyshenkilö
gsm 040 572 37 93
Kriisikeskus Turvapoiju
Etelärantakatu 6 94100 Kemi

Kemijärven palvelupiste

Päivi Säynäjäkangas yhdyshenkilö
gsm 040 748 3225
Särkeläntie 4 98120 Kemijärvi

Ylä-Lapin palvelupiste

Anne Näkkäläjäarvi, yhdyshenkilö
gsm 040 350 407
Sámi Soster ry
Angelintie 696 99870 Inari

**KIITÄMME LEHDEN
LUKIJOITA, TEKIJÖITÄ,
ILMOITTAJIA, SEKÄ
MUITA YHTEISTYÖ-
KUMPPANEITAMME
KULUNEESTA
VUODESTA.**